

**Rozmowa z wiceministrem
Waldemarem Budą**
str. 4–7

**Pszczółom
na ratunek**
str. 8–9

**Kalendarz
wydarzeń CPE**
str. 46–47

w Centrum

Magazyn Projektów Europejskich

ISSN 2545-1383 **Nr 3/2019**

Słowo wstępne – dr Leszek Buller

str. 3

WSPÓŁPRACA TERYTORIALNA

Piętnaście lat współpracy terytorialnej: rozmowa z wiceministrem Waldemarem Budą

str. 4

Dla pszczół

str. 8

Sadownictwo – razem czy osobno?

str. 10

Interreg Południowy Bałtyk aktywny w ochronie morskiego środowiska

str. 12

Przyroda nie zna granic

str. 16

Ochrona środowiska na polsko-rosyjskim obszarze przygranicznym

str. 20

Rozwijamy turystykę zdrowotną na pograniczu polsko-słowackim

str. 36

Senior – brzmi dumnie!

str. 42

Integracja społeczna osób z niepełnosprawnościami

str. 44

FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA MIAST

Miliardy złotych dotacji na rozwój elektrycznego transportu w miastach

str. 22

EKSPERT RADZI

Transformacja energetyczna wyzwaniem dla każdego

str. 24

RODO w pytaniach – kontynuacja...

str. 48

FUNDUSZE NORWESKIE

Program „Rozwój lokalny” dla małych i średnich miast

str. 28

Edukacja w natarciu, czyli kolejna edycja funduszy norweskich

str. 29

FUNDUSZE EUROPEJSKIE W REGIONACH

Oświata w projektach unijnych

str. 30

HORYZONT 2020

Ochrona zdrowia priorytetem w konkursach Programu Horyzont 2020

str. 32

PROGRAMY KRAJOWE

Dostępność Plus rusza pełną parą

str. 38

W CENTRUM

KALENDARZ WYDARZEŃ 2019 (IX–XII)

str. 46

fot. CPE

Szanowni Państwo,

wszyscy znamy określenie ochrona środowiska. Zaczynamy zdawać sobie w coraz większym stopniu sprawę, że chodzi o ochronę nas samych oraz naszego zdrowia, a także o nasze bezpieczeństwo i przyszłość, w której choćby o wodę będzie coraz trudniej. W tym numerze wiele miejsca poświęcamy projektom związanym z ochroną środowiska w regionach przygranicznych.

Jedna z podróży zaprowadziła mnie na tymczasowe, polsko-ukraińskie przejście graniczne Wołosate-Łubnia w Bieszczadach. Dawniej przebiegała tędy droga, ale teraz ze względu na zagrożenie dla przyrody można przedostać się na drugą stronę granicy tylko okazjonalnie pieszo albo rowerem. O wzmożenie ruchu na tym przejściu zabiega szczególnie strona ukraińska. Powstaje zatem pytanie, jak zarządzać cennymi zasobami przyrodniczymi, aby służyły celom zrównoważonego rozwoju. O tym będziemy też dyskutować podczas Forum Ekonomicznego w Krynicy, gdzie zapraszam Państwa do odwiedzenia stoiska Centralnego Punktu Informacyjnego Funduszy Europejskich.

Zachęcam Państwa również do spotkania z funduszami jeszcze podczas innych wydarzeń w tym roku, a wybór spośród imprez, w których Centrum Projektów Europejskich bierze udział, jest szeroki, o czym mowa w naszym Magazynie. Podczas Forum w Łodzi chcemy na przykład dyskutować o innowacyjności.

W tym numerze piszemy także o programie Dostępność Plus, o udanych przykładach aktywizacji seniorów i osób z niepełnosprawnościami, a także o ochronie zdrowia w konkursach Programu Horyzont 2020. Za chwilę pierwszy dzwonek i nie mogło zabraknąć również informacji o środkach unijnych dla oświaty.

Zapowiada się zatem gorąca jesień. Mam nadzieję, że wszyscy wracamy z wakacyjnych ścieżek z naładowanymi bateriami, oczywiście sposobami ekologicznymi.

DR LESZEK BULLER
dyrektor Centrum Projektów Europejskich

Piętnaście lat współpracy terytorialnej

O współpracy terytorialnej Polski z krajami sąsiednimi, osiągnięciach i przyszłości tej współpracy rozmawiamy z **Waldemarem Budą**, wiceministrem inwestycji i rozwoju.

foto: Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju

W tym roku obchodzimy piętnastą rocznicę wstąpienia Polski do Unii Europejskiej, tym samym świętujemy ponad piętnaście lat międzynarodowych programów Interreg. Jakie są efekty realizacji tych programów?

Dla przypomnienia czytelnikom, programy Interreg są realizowane w całej Europie w ramach celu Polityki Spójności Unii Europejskiej o nazwie „Europejska Współpraca Terytorialna”. Programy te wyróżniają się na tle innych instrumentów Unii międzynarodowym charakterem, gdyż wspierają inicjatywy podejmowane przez podmioty z co najmniej 2 państw członkowskich. Pomoc finansowa w ramach Interreg jest kierowana głównie do jednostek samorządu terytorialnego, stowarzyszeń, organizacji pozarządowych i uczelni. Podmioty te wspólnie, ponad granicami państw, podejmują działania w dziedzinach takich jak: zdrowie, turystyka, dziedzictwo kulturowe, środowisko naturalne, badania, edukacja, transport, zrównoważona energia i wiele innych. Programy Interreg ułatwiają tworzenie i pogłębianie dobrosąsiedzkich relacji oraz stwarzają podstawy do zintegrowanego i harmonijnego rozwoju terytorialnego. Ponadto pozwalają rozwiązywać wiele problemów typowych dla obszarów pogranicza, np. poprawiają dostępność regionów istotnych z punktu widzenia turystyki.

Polska uczestniczy obecnie w 9 programach transgranicznych (ze wszystkimi państwami

sąsiadującymi), 2 transnarodowych (Europa Środkowa, Region Morza Bałtyckiego) oraz jednym międzyregionalnym (Interreg Europa). Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju, które mam przyjemność reprezentować, jest obecnie Instytucją Zarządzającą (IZ) dla 5 programów. Te programy to: Polska-Saksonia, Polska-Słowacja i Południowy Bałtyk (oprócz Polski uczestniczą w nim Niemcy, Dania, Szwecja i Litwa) oraz Polska-Białoruś-Ukraina i Polska-Rosja. Dwa ostatnie są realizowane w ramach Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa (EIS) i należą do programów na zewnętrznych granicach Unii Europejskiej. Dla pozostałych 7 programów Interreg, ministerstwo pełni rolę Instytucji Krajowej, a instytucje zarządzające znajdują się poza granicami Polski.

Od 2004 roku zrealizowaliśmy ponad 3000 projektów z udziałem polskich beneficjentów. Dzięki nim zostały sfinansowane inwestycje z zakresu dziedzictwa kulturowo-przyrodniczego (np.: szlaki kulturowe, muzea i inne obiekty kultury, kolejka wąskotorowa, zrewitalizowano zabytkowe parki, zorganizowano imprezy kulturalne), turystyki (np.: trasy rowerowe, piesze, wodne, mobilne aplikacje dotyczące produktów turystycznych), transportu drogowego (transgraniczne połączenia drogowe, modernizacje przejść granicznych), edukacji (np.: nauka języka kraju sąsiedniego, wspólne programy kształcenia zawodowego), innowacji (np.: specjalne zapory do zwalczania wycieków olejowych na Morzu

Bałtyckim), zdrowia (np.: badania profilaktyczne dla mieszkańców przygranicznych miejscowości, rozwój wczesnej diagnostyki i leczenia chorób rzadkich u noworodków).

Ciekawych rezultatów projektowych jest więcej i w ciągu roku, dwóch lat pojawią się kolejne, z których wszyscy będziemy mogli korzystać.

Warto wspomnieć, że poza większymi inwestycjami realizowanymi w ramach Interreg, wspieramy także przedsięwzięcia o niewielkiej skali, czyli tzw. mikroprojekty. Za ich „obsługę” odpowiedzialne są właściwe terytorialnie euroregiony.

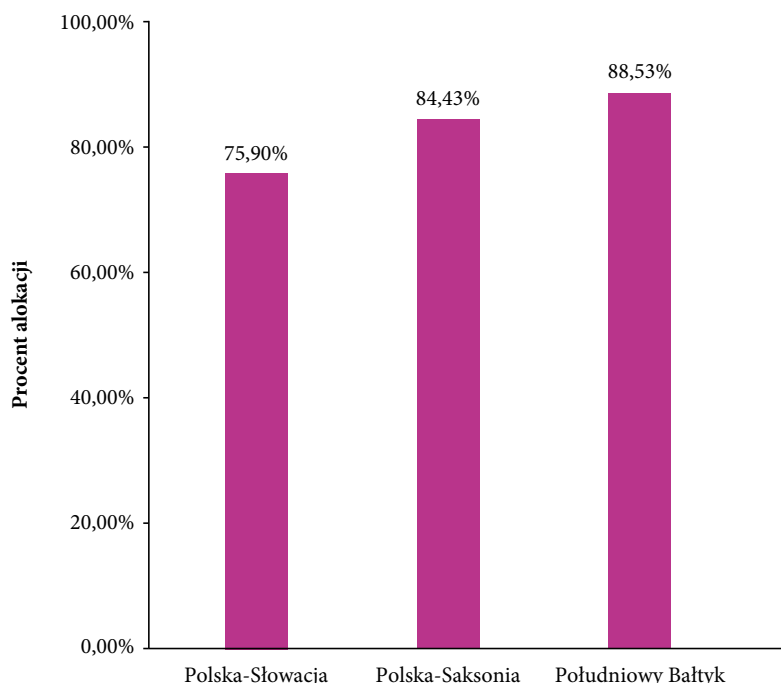
Zatem czy mógłby Pan minister przybliżyć, czym są mikroprojekty wdrażane w programach transgranicznych?

Są to niewielkie transgraniczne przedsięwzięcia prowadzone głównie przez podmioty lokalne (gminy, placówki oświatowe), a także stowarzyszenia i organizacje pozarządowe. Służą one rozwijaniu i umacnianiu współpracy pomiędzy społecznościami lokalnymi po obu stronach granicy, dzięki czemu stanowią najlepszą odpowiedź na potrzeby danego regionu.

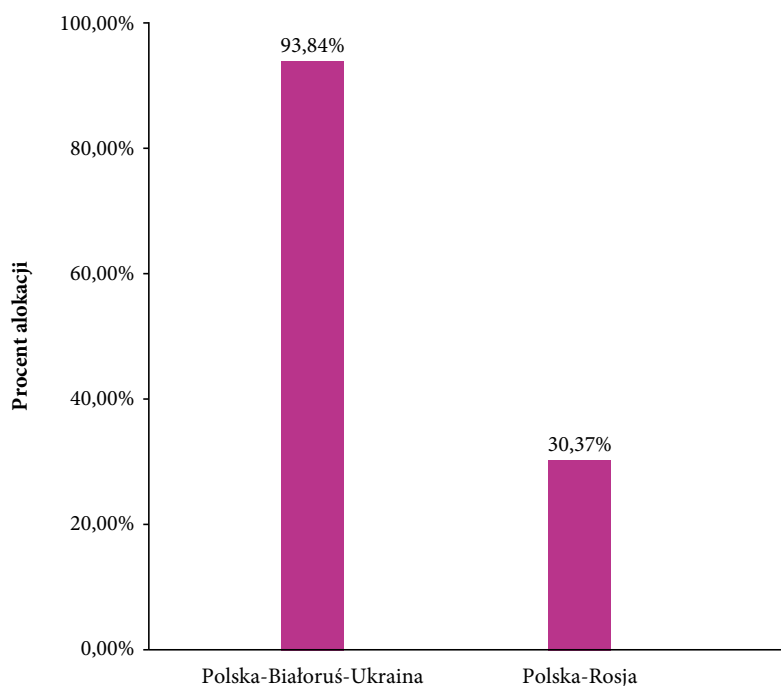
Mikroprojekty są finansowane z Funduszy Małych Projektów, wyodrębnionych z budżetów niektórych programów współpracy transgranicznej, np.: Polska-Słowacja, Polska-Saksonia, czy Republika Czeska-Polska. Są to głównie tzw. działania miękkie ukierunkowane na integrację lokalnych społeczności (tzw. projekty typu people-to-people). Pozwalają one społecznościom z obu stron granicy na lepsze poznanie się, np. dzięki wizytom studyjnym lub uczestnictwu we wspólnych wydarzeniach kulturalnych. Sprzyja to wzajemnej poprawie zaufania oraz eliminacji uprzedzeń. Stanowi również bazę do podejmowania dalszych przedsięwzięć, związanych np. z programami dla uczniów i nauczycieli (staże, praktyki, programy stypendialne), czy inicjatyw w zakresie włączenia społecznego lub określenia potrzeb w kontekście edukacji specjalistycznej i zawodowej.

W zależności od programu wsparcie jest kierowane także w obszarach turystyki, edukacji, dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, sportu, współpracy instytucji i społeczności, równości kobiet i mężczyzn, zdrowia i innych dziedzin. Przykładowe projekty dotyczą edukacji folklorystycznej (gra na instrumentach pasterskich), edukacji ekologicznej, promocji

**Stan wdrażania programów Interreg.
Stan wykorzystania alokacji według zawartych umów
na 1 lipca 2019 r.**

**Stan wdrażania programów EIS.
Stan wykorzystania alokacji według zawartych umów
na 1 lipca 2019 r.**

dziedzictwa historyczno-kulturowego (wirtualny szlak „Śladami tkaczy”), renowacji kapliczek i krzyży, budowy siłowni zewnętrznych, imprez kulturalno-sportowych (rajdy rowerowe, pikniki, festiwale).

Jak wygląda współpraca z zagranicznymi partnerami przy realizacji programów i projektów Interreg? Czy zmieniała się w ciągu tych lat? Jakie korzyści ze sobą niesie?

Początek każdej współpracy jest wyzwaniem. Tak było również i w naszej sytuacji. Było to spowodowane różnicami, głównie prawnymi, systemowymi i językowymi. Jednak ponad 15 lat współpracy stanowi niezwykle cenną bazę doświadczeń, którą wykorzystujemy każdego dnia. Nauczyliśmy się ze sobą współdziałać, lepiej się znamy i tym samym lepiej rozumiemy. W przypadku wystąpienia trudności potrafimy nawzajem zrozumieć swoje racje i znaleźć satysfakcjonujące wszystkich rozwiązania.

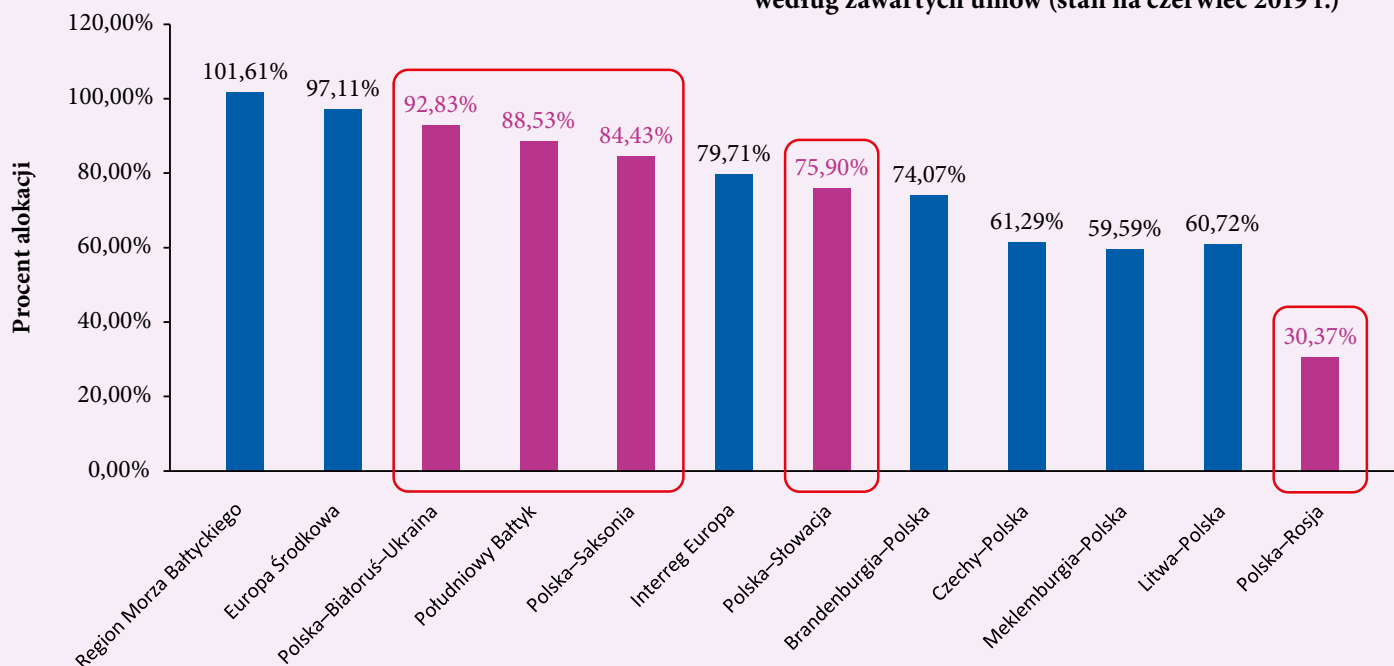
Zresztą nie tylko współpraca z krajami sąsiedzkimi jest istotna, równie ważna jest właściwa organizacja wdrażania programów na szczeblu krajowym. Mam tu na myśli instytucje, z którymi wspólnie realizujemy programy – wspólne sekretariaty funkcjonujące w ramach Centrum

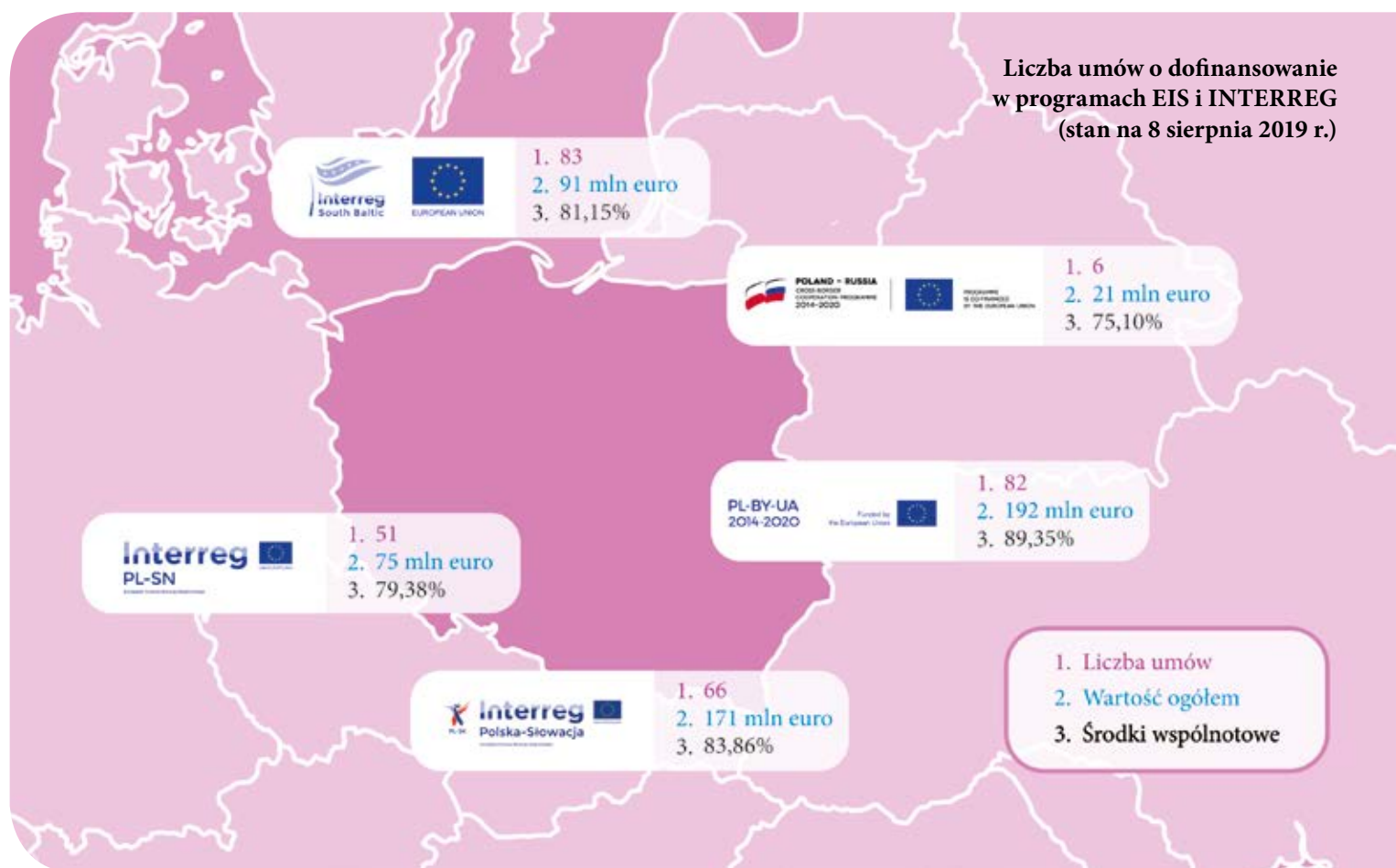
Projektów Europejskich (CPE), czy kontrolerów powołanych w urzędach wojewódzkich, a także w CPE (dla programów transnarodowych i międzyregionalnego). Jest to niezwykle znaczący aspekt w kontekście właściwego i sprawnego inwestowania dostępnych środków, a następnie rozliczenia już zrealizowanych inwestycji i wypłaty refundacji beneficjentom.

Istotnym czynnikiem, mającym wpływ na warunki wdrażania programów zarządzanych przez Polskę jest konieczność realizacji strategicznych celów określonych na szczeblu Rady Ministrów. Cele te stanowią wyzwanie dla wszystkich instytucji zaangażowanych w obsługę programów. Fakt, że dotychczas za każdym razem udało nam się sprostać oczekiwaniom świadczy z jednej strony o jakości współpracy między IZ a instytucjami, z drugiej zaś wskazuje na wysokie kompetencje pracowników zatrudnionych w tychże instytucjach. Dlatego chciałbym podziękować Centrum za dotychczasowe zaangażowanie i współpracę.

Współpraca, o której rozmawiamy, jest kluczowa również na poziomie projektów, pomiędzy beneficjentami, którzy wspólnie decydują się realizować przedsięwzięcie. Jest nam niezmiernie miło widzieć, że partnerstwa zawiązane w tym celu, stają się na tyle trwałe i owocne, że ci sami

Programy Interreg i EIS zarządzane przez Polskę na tle innych programów z udziałem Polski według zawartych umów (stan na czerwiec 2019 r.)

beneficjenci sięgają po fundusze na kolejne inicjatywy lub decydują się kontynuować dotychczasowe z udziałem tych samych partnerów. Niemniej jednak programy Interreg stwarzają również warunki do poszerzania horyzontów współpracy poprzez tworzenie nowych partnerstw, które w przyszłości mogą wykraczać poza relacje wynikające ze wspólnej realizacji projektu.

Na jakim etapie jest obecnie realizacja programów, którymi zarządza Polska?

Większość programów jest na bardzo zaawansowanym etapie wdrażania. Wartość dotychczas zawartych umów o dofinansowanie realizacji projektów stanowi niemal 80 proc. dostępnych środków finansowych, a prawie 30 proc. zostało już przekazanych beneficjentom. Wiele przedsięwzięć już się zakończyło, trwa realizacja pozostałych wybranych do dofinansowania. Zarządzane przez Polskę programy Polska-Saksonia, Polska-Słowacja, Południowy Bałtyk oraz Polska-Białoruś-Ukraina są w czołówce europejskiej pod względem tempa wdrażania.

Obecnie można jeszcze składać wnioski o dofinansowanie projektów w programach: Polska-Słowacja,

Litwa-Polska, Polska-Saksonia oraz Meklemburgia-Pomorze Przednie-Brandenburgia-Polska. Po więcej szczegółów zapraszam na stronę www.ewt.gov.pl.

A jakie są plany na przyszłość?

W kolejnej perspektywie finansowej 2021–2027 zamierzamy kontynuować wdrażanie dotychczasowych programów i rozpoczęliśmy już prace wspólnie z naszymi partnerami nad ich nowym kształtem. Prowadzimy rozmowy z przedstawicielami samorządów, euroregionów oraz trzeciego sektora na temat tego, w jakie obszary tematyczne powinniśmy zainwestować. Zależy nam na tym, by programy w najwyższym stopniu odpowiadały potrzebom obszarów przygranicznych. Negocjacje budżetowe trwają, nie wiemy, jak dużo otrzymamy funduszy, ale chcemy dobrze zaplanować ich wydatkowanie.

Dziękuję za rozmowę.

ALEKSANDRA PAWLIK-CHUDY
Departament Współpracy Terytorialnej
Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju

Dla pszczół

transgraniczna współpraca na rzecz zachowania siedlisk pszczół i dzikich owadów zapylających

fot. depositphotos.com

Łączna wartość wsparcia finansowego w projekcie wynosi blisko 1,38 mln zł ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Realizacja projektu jest wynikiem kooperacji instytucji z Polski i Saksonii – Fundacji EkoRozwoju z siedzibą we Wrocławiu (Partner Wiodący), Międzynarodowego Centrum Spotkań St. Marienthal w Ostritz, Saksońskiego Stowarzyszenia Lebens(T)räume oraz Fundacji Ekologicznej Zielona Akcja.

Współpraca na rzecz ochrony środowiska w programie Interreg Polska-Saksonia przybiera różne formy – głównie z naciskiem na edukację ekologiczną, ale również na aktywne działania wspierające środowisko naturalne. Jednym z ciekawszych pomysłów w tym obszarze jest projekt pn. „Dla pszczół – transgraniczna współpraca na rzecz zachowania siedlisk pszczół i dzikich owadów zapylających”. Projekt służy polsko-saksońskiej współpracy transgranicznej i poprawie warunków życia dzikich pszczół oraz owadów po obu stronach granicy.

Pszczoły i dzikie zapylacze są niezbędne dla produkcji żywności i bioróżnorodności odpowiadając za zapylanie roślin użytkowych. Niestety od wielu lat naukowcy obserwują zmniejszanie się ich populacji. W Europie żyje prawie 2 tys.

gatunków dzikich pszczół, z czego 9,2 proc. grozi wyginięciem, a dalsze 5,2 proc. będzie nim zagrożone w najbliższych latach (na podstawie Raportu Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody – IUCN). Według wyliczeń IUCN roczne zyski dla gospodarki Europy wynikające z zapylania roślin przez owady wynoszą 23 mld euro.

Na polsko-niemieckim pograniczu od lat obserwuje się dramatyczne wymieranie pszczół i dzikich owadów – w samej Kotlinie Jeleniogórskiej ok. 5 tys. rodzin pszczełich nie przeżyło zimy 2016/2017. Nowe badania w magazynie specjalistycznym „Plos One” z października 2017 roku potwierdzają, że wymieranie pszczół i owadów jest problemem wielkopowierzchniowym. W minionych 28 latach wyginęło $\frac{2}{3}$ insektów. Około 85 proc. plonów rolniczych w uprawie

fot. WS PL-SN

roślin i sadownictwie jest uzależnionych od zapylania pszczoły miodnej. Dla pszczoł i innych owadów duże zagrożenie stanowią pestycydy, brak pożywienia z powodu monokultur, brak pasieczysk pszczelich, nowe choroby, zmiany klimatu oraz inne czynniki środowiskowe. Do przyczyn wymierania pszczoł zalicza się również porażenie warrozą oraz osłabienie przez insektycydy stosowane w rolnictwie, a także utratę siedlisk owadów zapylających tj. miejsc, w których mogą one zdobywać pokarm i się rozmnażać. Zjawisko jest spowodowane intensyfikacją rolnictwa oraz likwidacją miedz, zadrzewień śródpolnych, zmniejszaniem powierzchni starych sadów oraz łąk. W ostatnich latach po polskiej stronie regionu uległo likwidacji wiele alei starych drzew owocowych, które ze względu na wiek i trudności w manewrowaniu sprzętem rolniczym są wycinane. Dodatkowo zmniejsza się liczba lip i innych drzew miododajnych z powodu budowy infrastruktury drogowej. Zmiany klimatyczne oraz ekstremalne warunki pogodowe również powodują emigrację zapylaczy, np. trzmieli, z cieplejszych rejonów na północ oraz wymarzenie rodzin pszczelich. Istotnymi przyczynami wymierania owadów jest także nieprzestrzeganie przez rolników odpowiednich terminów oprysków i stosowanie szkodliwych środków.

Projekt „Dla pszczoł – transgraniczna współpraca na rzecz zachowania siedlisk pszczoł i dzikich owadów zapylających” jest odpowiedzią na problemy w zakresie ochrony pszczoł hodowlanych i dzikich. Projekt koncentruje się przede wszystkim na podejmowaniu konkretnych działań w środowisku przyrodniczym służących tworzeniu, zachowaniu oraz pielęgnacji siedlisk oraz tworzenia zdrowych źródeł pożytków. Działaniom tym towarzyszy współpraca organizacji pozarządowych, instytucji oraz społeczności lokalnej wsparta wiedzą naukową, wymianą dobrych praktyk oraz szeroko zakrojoną akcją edukacyjną w zakresie ochrony pszczoł i dzikich owadów zapylających.

Na obszarze pogranicza dużym problemem jest również niski stan świadomości mieszkańców na temat znaczenia utrzymania siedlisk dla przetrwania populacji owadów zapylających. Powoduje to konieczność prowadzenia działań edukacyjnych kierowanych do mieszkańców, rolników, przedstawicieli samorządów. Chodzi o pokazanie możliwości odtwarzania przyjaznych siedlisk dla pszczoł i dzikich owadów zapylających oraz o szerokie popularyzowanie

Paweł Kurant, Kierownik WS PL-SN;
Krzysztof Smolnicki, prezes Fundacji Ekorozwoju

fot. WS PL-SN

idei tworzenia miejsca przyjaznego pszczołom i dzikim owadom.

Skala działań podejmowanych w ramach omawianego przedsięwzięcia jest bardzo szeroka. Planowane jest założenie pasieczysk w obszarze wsparcia programu, zasadzenie kilkuset drzew użytkowych i owocowych, przyjazna dla owadów pielęgnacja tradycyjnych sadów, budowa hoteli dla owadów oraz mniejszych miejsc ich bytowania, a także przygotowanie bomb nasiennych i mieszanek nasion do wysiania przez mieszkańców. Upowszechniając wiedzę na temat pożyteczności pszczoł i owadów planowana jest polsko-niemiecka wystawa objazdowa, dwujęzyczne materiały informacyjne dla gmin, pocztówki edukacyjne i ulotki, tablice informacyjne przy pasieczyskach, wyjazdy, dni tematyczne dla mieszkańców oraz kilkudniowe seminaria dla właścicieli gruntów, pszczelarzy. Odbędą się także warsztaty specjalistyczne dla gmin realizujących nasadzenia drzew – stref nektarodajnych na swoim terenie. Nie zabraknie inwentaryzacji w zakresie ochrony przyrody z wzorcami dla przyjaznej dla owadów pielęgnacji tradycyjnych sadów. Opracowane zostaną rekomendacje dla zachowania siedlisk i pożytków dla pszczoł. Nowi pszczelarze w ramach zaplanowanych kursów wezmą udział w wyjazdach służących poznaniu najlepszych praktyk i wymianie doświadczeń.

KATARZYNA KRAWCZYŃSKA
Wspólny Sekretariat PL-SN 2014–2020

Sadownictwo – razem czy osobno?

**Korzyści z transgranicznej współpracy
dla krajobrazu tradycyjnych sadów
oraz dla sadowników**

Czym zajmuje się pomolog? Możliwe, że część z naszych czytelników zna odpowiedź na to pytanie. My przyznajemy, że dopiero od momentu pojawienia się projektu w Programie Współpracy INTERREG Polska-Saksonia zrozumieliśmy, na czym polega praca pomologa. Pomologowie badają i pielęgnują drzewa oraz krzewy owocowe. Przedsięwzięcie pod nazwą „Edukacja w celu zachowania starych saksońskich i polskich odmian owoców w regionie przygranicznym” to ukłon w stronę mało znanej w obszarze wsparcia programu dziedziny, którą jest pomologia.

Tradycyjne sady są charakterystycznymi elementami krajobrazu kulturowego. Istotnie przyczyniają się do doświadczania przyrody i atrakcyjności regionu. Aktualne starania poddania ich ochronie, inicjatywy kształtowania świadomości, wspierania gospodarowania i sprzedaży mogły spowolnić postępujące straty biotopu i jego różnorodności gatunkowo-odmianowej, jednak nie udało się tego procesu zatrzymać. Stało się tak z wielu powodów, m.in. ze względu na konieczność posiadania niezbędnej wiedzy specjalistycznej z zakresu pielęgnacji i wykorzystania sadów, której często brak właścicielom prywatnym i gminom.

W obu krajach brakuje młodych fachowców do oznaczania odmian, przycinania i uprawy. Obecnie w Saksonii sporadycznie odbywają się pojedyncze kursy dotyczące uprawy tradycyjnych sadów. W Polsce również organizowane są nieformalne spotkania, podczas których eksperci przekazują swoją wiedzę zainteresowanym. Na obszarze wsparcia programu zainteresowanie zachowaniem starych odmian drzew owocowych oraz wiedzą specjalistyczną jest spore, o czym świadczy odpowiedź blisko 70 mieszkańców na prośbę przekazania zrazów (szlachetnych elementów szczepów) do sadu odmianowego w Świeradowie oraz uczestnictwo kilku tysięcy osób w Święcie Sadowników i Winiarzy w 2017 roku w Ostritz.

Jednak ochrona i zachowanie zasobów są nadal na tyle utrudnione, że różnorodność odmian, mimo podobnych warunków klimatycznych, nie jest powszechnie znana na pograniczu, a przede wszystkim nie jest zabezpieczana i udostępniana transgranicznie do rozpowszechnienia.

Rozdrobnienie tradycyjnych sadów, pracochłonna pielęgnacja oraz zbiór owoców limitują opłacalność tradycyjnego sadownictwa. Istnieje zatem potrzeba stworzenia innowacyjnych koncepcji służących długoterminowemu i opłacalnemu sadownictwu. Biotop tradycyjnego sadu oraz jego potencjalne wykorzystanie w turystyce oraz w edukacji dotychczas nie był przedmiotem zainteresowania lokalnych władz. Na gruncie tego narodził się pomysł wsparcia w tej dziedzinie również dla samorządów w Polsce i Saksonii. Projekt pn. „Edukacja w celu zachowania starych saksońskich i polskich odmian owoców w regionie przygranicznym” z jednej strony ma pomóc w poprawie wspólnej, formalnej oferty szkoleniowej, w ramach opracowania modułów edukacyjnych, które zostaną w taki sam sposób zrealizowane na całym obszarze wsparcia, z drugiej zaś wspiera szkolenia nieformalne. Edukacja nieformalna będzie polegała na szkoleniu mieszkańców poprzez włączenie ich w poszukiwanie odmian. Będą zakładane sady odmianowe w celu zabezpieczenia różnorodności, które staną się również muzeami na wolnym powietrzu, tzn. miejscami edukacji. Odwiedzane zarówno przez mieszkańców, jak i turystów, którzy będą mogli samodzielnie, w nieformalny sposób dokształcać się w tych miejscach. W wyniku realizacji projektu zgromadzone zostaną dane o drzewostanach. Założone sady pozwolą na zabezpieczenie odmian oraz przekazanie zrazów zainteresowanym. Będą stanowić żywe muzea jako część wspólnej infrastruktury edukacyjnej.

Projekt umożliwi transgraniczne powiązanie fachowców z osobami zainteresowanymi doszkalaniami się w tej dziedzinie. Ze szkoleń skorzystają eksperci, sadownicy oraz osoby zainteresowane prowadzeniem tradycyjnych sadów i pozyskaniem wiedzy dotyczącej prawidłowego cięcia drzew, uszlachetniania, wyboru odmian, różnorodności odmian, a także pielęgnacji łąk w tradycyjnych sadach. W ramach przedsięwzięcia planuje się utworzenie Sieci Zachowania Odmian, w skład której wejdą pomologowie oraz osoby prowadzące sady odmianowe, tradycyjne sady, a także szkoły drzew.

KATARZYNA KRAWCZYŃSKA
Wspólny Sekretariat PL-SN 2014–2020

Łączna wartość dofinansowania opiewa na kwotę blisko 1,65 mln zł ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.
 Projekt realizowany jest przez Akademię Saksońskiej Fundacji Przyrody i Środowiska oraz Lokalną Grupę Działania Partnerstwo Izerskie.

Interreg Południowy Bałtyk aktywny w ochronie morskiego środowiska

Obecnie zaczynamy dostrzegać coraz większy negatywny wpływ człowieka na degradację środowiska. Z tego powodu w ostatnim czasie temat ochrony środowiska stał się ważnym zagadnieniem. Świat jako całość zaczyna zdawać sobie sprawę, że środowisko i przyroda są cennymi zasobami, które nie są nieograniczone, a nasze dążenie do dobrobytu i przyjemności poddaje je ciągłym testom. Społeczeństwo musi zacząć zmieniać swoje zachowanie i postawy, zanim będzie za późno i zasoby zostaną nieodwracalnie zniszczone oraz wyczerpane. Unia Europejska jest liderem zmian dzięki swojemu 7. programowi działań w zakresie środowiska naturalnego (EAP – 7th Environment Action Programme), który będzie wyznaczał europejską politykę ochrony środowiska do 2020 roku. Do kluczowych celów programu należą: ochrona, zachowanie i zwiększenie kapitału naturalnego Unii Europejskiej, przekształcenie w oszczędną w zasoby, zieloną i konkurencyjną gospodarkę niskoemisyjną oraz ochrona obywateli Unii przed presjami związanymi ze środowiskiem i zagrożeniami dla zdrowia oraz dobrego samopoczucia.

Program Interreg Południowy Bałtyk promuje działania w zakresie środowiska naturalnego i wspiera projekty, których cele pokrywają się z założeniami Programu 7. EAP.

Przy wsparciu programu zrealizowano przedsięwzięcia służące ochronie środowiska, które zasługują na szczególne wyróżnienie.

UBIS – Urban Baltic Industrial Symbiosis

Wartość projektu: 1 968 401,16 euro
Przyznana kwota: 1 547 123,91 euro

UBIS to projekt koncentrujący się na symbiozie przemysłowej. W tym celu zużywa się energię oraz inne zasoby, które w przeciwnym razie zostałyby zmarnowane. W wielu przemysłach wykorzystuje się duże ilości ciepłej wody, pary i odpadów, które

mogą być wykorzystywane bezpośrednio przez inne firmy w celu ogrzewania pobliskich budynków lub dostarczania ciepła do sieci ciepłowniczych. Potencjał tkwiący w tych zasobach energii został już zastosowany w parkach przemysłowych wokół Południowego Bałtyku, np. Novo Nordisk

fot. Projekt UBIS

w Danii lub IPOS/Kemira w Szwecji. W ramach projektu UBIS zidentyfikowano szereg miejsc w regionie Południowego Bałtyku o niewykorzystanym potencjale symbiozy przemysłowej. Doświadczenie i wiedza zdobyte w ramach projektu pozwalają na stworzenie zestawu narzędzi do stosowania w tych procesach, które będzie można wykorzystywać również po zakończeniu projektu. Założeniem przedsięwzięcia jest doprowadzenie do zmniejszenia zużycia energii cieplnej przy zastosowaniu zielonej technologii, zmniejszającej zapotrzebowanie na pierwotne źródła energii.

Morpheus

Wartość projektu: 1 597 591,85 euro
Przyznana kwota: 1 310 706,12 euro

Projekt Morpheus powstał jako propozycja rozwiązania problemu, którym jest ciągle uwalnianie przez oczyszczalnie ścieków do Morza

Bałtyckiego farmaceutyków i innych mikroskładników zanieczyszczających. Wycieki powodują poważne zagrożenia dla morskiego ekosystemu. Usuwanie farmaceutyków ze ścieków w sposób opłacalny stanowi duże wyzwanie, ponieważ obecne oczyszczalnie ścieków oparte są na technologiach, które nie zostały zaprojektowane do tego zadania. Obecne rozwiązania nie są jeszcze w stanie zapobiec zanieczyszczaniu wód morskich. Zespół projektu Morpheus postawił

fot. Projekt Morpheus

na innowacyjność i postanowił przygotować zintegrowane informacje na temat zużycia farmaceutyków, wskaźników poziomu uwalniania zanieczyszczeń, występowania ich w środowisku oraz istniejących technologii oczyszczania ścieków. Informacje te są niezbędne, aby wesprzeć oczyszczalnie ścieków oraz władze we wdrażaniu zaawansowanej technologii oczyszczania w przyszłości. W nadchodzących latach w Unii Europejskiej planowane są duże inwestycje infrastrukturalne w obszarze zielonych technologii.

SBOil

Wartość projektu: 1 218 209,60 euro
Przyznana kwota: 998 307,20 euro

Od początku XXI wieku ilość transportowanej ropy naftowej w obszarze Morza Bałtyckiego znacznie wzrosła. W chwili obecnej na Bałtyku

jest ponad 2000 statków, które przewożą paliwo bunkrowe do własnego napędu. Każdego roku ma miejsce około 130 większych wypadków morskich oraz wiele innych drobnych incydentów. Potrzebne są skuteczne techniki awaryjne. Efektywność istniejących technik reagowania na wycieki ropy silnie zależy od dwóch czynników: po pierwsze od tego, ile czasu zajmuje dotarcie do miejsca wypadku; a po drugie od warunków meteorologicznych i hydrodynamicznych. Aby złagodzić te ograniczenia, potrzebne są nowe technologie, możliwe do zastosowania w trudnych warunkach pogodowych oraz na płytkich wodach. Ważna jest ochrona zagrożonych obszarów przybrzeżnych. W ramach projektu partnerzy z Niemiec, Szwecji, Polski, Litwy i Danii współpracują przy tworzeniu nowej, innowacyjnej oraz przyjaznej środowisku technologii. Powstanie także podręcznik, który w sposób praktyczny wyjaśni użycie poszczególnych elementów, a także umożliwi personelowi przeszkolenie w zakresie faktycznego korzystania z tej technologii.

RBR – Reviving Baltic Resilience

Wartość projektu: 1 487 470,59 euro
Przyznana kwota: 1 189 950,00 euro

Projekt RBR powstał na bazie doświadczeń z wcześniejszych inicjatyw unijnych i krajowych. Głównym jego celem jest wdrażanie skutecznych metod oraz technologii zapobiegających przedostawaniu się niebezpiecznych substancji do Morza Bałtyckiego. Podejmowane inicjatywy oraz proaktywne podejście podczas pracy z projektami na rzecz środowiska jest bardzo istotne, ponieważ Morze Bałtyckie stoi w obliczu dużego zagrożenia związanego z zanieczyszczeniami

fot. Projekt RBR

jego wód. Nadmiar fosforu, azotu, a także rosnąca ilość mikroplastików obecnie stanowią główne wyzwania. W wyniku realizacji przedsięwzięcia powstaną 4 różne projekty pilotażowe w zaangażowanych krajach. Utworzony zostanie specjalnie do celów badawczych instytut (ang. South Baltic Proactive Resilience institute/cluster). Działania te będą miały na celu pokazanie proaktywnego podejścia na rzecz ochrony wód Bałtyku oraz wykorzystanie nowoczesnych technologii w praktyce. Wymiana wiedzy pomiędzy partnerami z krajów uczestniczących w przedsięwzięciu zaowocuje stworzeniem trwałej metody ochrony wód oraz projektami pilotażowymi, które po zakończeniu działań będą służyły naukowcom do dalszych badań.

LiveLagoons

Wartość projektu: 1 154 670,00 euro
Przyznana kwota: 981 469,50 euro

Eutrofizacja wód Morza Bałtyckiego pozostaje jednym z głównych wyzwań środowiskowych na obszarze Morza Bałtyckiego. Prowadzonych jest wiele badań naukowych, które polegają na wykorzystaniu uprawy małży lub glonów do usuwania szkodliwych składników pokarmowych na obszarze Bałtyku. Jest to nie tylko problem ekologiczny, ale także społeczno-ekonomiczny. Wiele plaż nie posiada wystarczająco wysokich wartości rekreacyjnych, a co za tym idzie ceny nieruchomości w miejscowościach przybrzeżnych spadają. W ramach projektu skupiono się na tak zwanych środkach w dorzeczu, które mają znacznie mniejszą skalę, ale mogą przynieść natychmiastowe rezultaty. Pomyśl projektu dotyczy gmin przybrzeżnych w regionie Południowego Bałtyku i zastosowaniu „aktywnych” lub „żywych” jednostek barierowych w celu poprawy jakości wody i stworzenia warunków do kąpeli. W wyniku realizacji wspartego przedsięwzięcia przewiduje się zarówno poprawę jakości wody na małą, lokalną skalę (instalacje pilotażowe), ale i – co najważniejsze – wzrost świadomości w zakresie jakości wody oraz zwiększenie zasięgu turystyki.

BioBiGG

Wartość projektu: 1 904 434,41 euro
Przyznana kwota: 1 526 249,26 euro

Projekt BioBiGG ma na celu wykorzystanie potencjału biomasy. W obszarze Południowego

Bałtyku znajduje się wiele zasobów biologicznych, zwłaszcza przemysłowych produktów ubocznych i odpadów rolnych. Obecna „nowoczesna biogospodarka” jest wciąż w początkowej fazie. Istnieje zatem w tym obszarze ogromny potencjał rozwojowy. Projekt ukazuje możliwości biznesowe dla małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) w zakresie produkcji nowoczesnych produktów spożywczych i niespożywczych oraz bioenergii w oparciu o zasoby dostępne w regionie.

foto: Projekt BioBiGG

Wykorzystywane są w nim zasoby biologiczne w postaci odpadów z rolnictwa i produktów ubocznych z przemysłu opartego na biologii. Przedsięwzięcie zapewnia transfer wiedzy, która sprzyja opracowaniu nowych rozwiązań dla produktów, procesów produkcyjnych i modeli biznesowych.

STEP – Sludge Technological Ecological Progress

Wartość projektu: 1 159 655,00 euro
Przyznana kwota: 945 024,25 euro

W projekt STEP są zaangażowani międzynarodowi partnerzy, posiadający wiedzę w zakresie poszczególnych etapów oczyszczania ścieków i gospodarki osadami, co oznacza, że dzięki współpracy podmiotów z różnych krajów, projekt zapewnia nowy i lepszy wymiar jakości osadów ściekowych. Osady powstałe w regionie Morza Bałtyckiego wpływają na rozwój morskiego ekosystemu. Istnieje silny nacisk na ochronę środowiska naturalnego oraz społeczno-ekonomicznego. W projekcie STEP postanowiono opracować narzędzia do

zwiększenia jakości osadów ściekowych, które można ponownie wykorzystać w oczyszczalniach ścieków małych i średnich rozmiarów. Obecnie małe oczyszczalnie ścieków na obszarze Południowego Bałtyku mają trudności z ponownym wykorzystaniem osadów ściekowych, ponieważ istniejące narzędzia są opracowywane głównie dla dużych oczyszczalni. Projekt STEP rozwiązuje ten problem, a narzędzia opracowane w jego ramach pozwalają na ulepszenia w trzech głównych osiach: czysty opad, wydajność energetyczna i ponowne wykorzystanie składników odżywczych.

Less is more

Wartość projektu: 2 299 325,00 euro
Przyznana kwota: 1 752 399,75 euro

Duże ilości mikrozanieczyszczeń w postaci substancji farmaceutycznych są stale uwalniane do Morza Bałtyckiego. Według wyników badań większe ilości antybiotyków w środowisku mogą przyczyniać się do wzrostu genów opornych na antybiotyki u bakterii. Generuje to negatywne skutki dla zdrowia ludzkiego, takie jak zaburzenia hormonalne, zmiany zachowania i śmiertelne infekcje u ludzi. Problem ten był źródłem powstania przedsięwzięcia służącego ograniczeniu dopływu do Morza Bałtyckiego substancji farmaceutycznych zawartych w ściekach poprzez modernizację oczyszczalni ścieków. Bezpośrednimi rezultatami prac projektowych są nowe procesy technologiczne, koncentrujące się na separacji i usuwaniu z wody farmaceutyków oraz bakterii odpornych na antybiotyki. Istniejące rozwiązania będą miały pozytywny wpływ zwłaszcza na małe i średnie komunalne oczyszczalnie ścieków.

WASTEMAN

Wartość projektu: 1 511 550,00 euro
Przyznana kwota: 1 228 636,00 euro

Zgodnie z planem działania Unii Europejskiej w sprawie gospodarki o obiegu zamkniętym wszystkie gminy w regionie Południowego Bałtyku muszą zoptymalizować swoje systemy gospodarki odpadami. Działania w tym obszarze obejmują minimalizację zanieczyszczeń poprzez powtórne wykorzystanie odpadów komunalnych. Projekt WASTEMAN działa w zgodzie

z zasadami planu działania Unii Europejskiej oraz gospodarki o obiegu zamkniętym. Partnerzy projektu pracują nad optymalizacją i wdrożeniem systemów zintegrowanego zarządzania odpadami. Optymalizacja ta obejmuje utworzenie w regionie Południowego Bałtyku Centrum Projektowania Systemów Odpadów (ang. South Baltic Waste System Design Hub) dla ścisłej współpracy w zakresie opracowywania innowacyjnych rozwiązań technicznych i systemowych w różnych krajach partnerskich. Zakłada się też stworzenie podręcznika dotyczącego wspólnego projektowania systemów zintegrowanego zarządzania odpadami oraz kompleksowego pakietu innowacyjnych aplikacji do wykorzystania przez końcowego użytkownika. W planach jest również podręcznik z wytycznymi dotyczącymi zarządzania odpadami oraz studia przypadków w tym obszarze.

Coastal Biogas

Wartość projektu: 1 575 378,47 euro
Przyznana kwota: 1 276 258,98 euro

Eutrofizacja będąca jednym z głównych problemów środowiskowych na Morzu Bałtyckim spowodowała pogorszenie się ekosystemu. Jednak dzięki wykorzystaniu wodorostów jako substratu oraz przefermentowanego materiału jako nawozu, substancje odżywcze są fizycznie usuwane z Morza Bałtyckiego, a tym samym stanowią potężne narzędzie łagodzenia skutków eutrofizacji. Biogaz z wodorostów został niedawno wprowadzony na skalę przemysłową w Solrød w Danii. W projekcie wykorzystano doświadczenia i rezultaty beztlenowej fermentacji duńskich wodorostów, a następnie udoskonalono i dostosowano je do lokalnych warunków w uczestniczących w projekcie krajach obszaru Południowego Bałtyku. Ogólnym celem projektu jest stworzenie wytycznych dotyczących wykorzystywania wodorostów jako substancji wspomagających oczyszczanie wód morskich oraz zachęcenie inwestorów do finansowego wspierania innowacyjnych technologii oczyszczania. Wykorzystanie wodorostów jako substratu w biogazowniach przynosi korzyści ekologiczne, gdyż zmniejsza ilość bioodpadów i prowadzi do czystszej środowiska.

MARTIN ADAMSKI
Wspólny Sekretariat Programu
Interreg Południowy Bałtyk

PRZYRODA NIE ZNA GRANIC

Projekty środowiskowe Programu Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina 2014–2020

Przyroda nie zna granic. Nie znają ich pogodowe żywioły. Nie znają woda, ziemia i powietrze. Nie znają zwierzęta i rośliny. Dla nich granica nie jest nawet kreską na mapie. Bez przeszkód przemieszczają się gatunki, płyną rzeki, ale równie łatwo przemieszczają się choroby roślin i zwierząt czy zanieczyszczenia oraz skażenia. Dlatego cokolwiek się dzieje w przyrodzie na obszarze granicy, nie jest sprawą tylko jednego czy drugiego sąsiada. Wspólnie korzystamy ze środowiska, więc wspólnie musimy o nie dbać.

Dobrymi przykładami współdziałania ponad granicami są projekty środowiskowe Programu Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina. W skali całej Europy pogranicze tych trzech krajów to niezwykle cenny przyrodniczo obszar, obejmujący m.in. Karpaty, Puszcę Białowieską, dorzecze Bugu i Narwi oraz Puszcę Augustowską. Dlatego też równie cenne są wszystkie inicjatywy służące zachowaniu i promocji tego wspólnego dziedzictwa naturalnego. Spośród projektów Programu PL-BY-UA 2014–2020 wiele dotyczy czystości wód granicznych, a co za tym idzie całej biosfery w ich otoczeniu.

SVITYAZ

Pojezierze Szackie leży w obwodzie wołyńskim tuż przy granicy polsko-ukraińskiej. Wśród gęstych lasów kryje się prawie 30 jezior, a wśród nich Świtaż – jedyny w swoim rodzaju akwen, który przez kanał z Prypiecią łączy zlewisko dwóch mórz: Morza Bałtyckiego i Morza

Czarnego. Od czystości tego zbiornika i jego okolic zależy więc stan środowiska na ogromnym obszarze biosfery. Stan ekologiczny jezior i brak zintegrowanego zarządzania środowiskiem budzi troskę okolicznych władarzy. Odczuwają to również mieszkańcy, kuracjusze i turyści, którzy potrzebują wysokiej jakości wody pitnej. Już wkrótce te problemy zostaną w dużej mierze rozwiązane dzięki realizacji projektu SVITYAZ – „Poprawa stanu środowiska w granicach Szackiego Parku Narodowego poprzez budowę kanalizacji na obszarach wiejskich nad jeziorem Świtaż”. Głównym jego celem jest zapobieganie rozprzestrzenianiu się chorób wśród ludzi i zwierząt w obwodzie wołyńskim oraz województwie lubelskim, na terenie rezerwatu biosfery „Polesie Zachodnie”. Dzięki rozbudowie sieci kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków na tych obszarach, przedostawanie się zanieczyszczonych ścieków do wód gruntowych ma obniżyć się aż o 80 proc., co zmniejszy zanieczyszczenie jezior Szackiego

Parku Narodowego oraz dorzeczy Bugu i Prypeci. Zyskają na tym mieszkańcy, goście uzdrowisk i pacjenci sanatoriów rejonu szackiego, turyści odwiedzający te tereny rekreacyjne oraz inne obszary ochrony przyrody na pograniczu polsko-ukraińsko-białoruskim – łącznie nawet pół miliona osób. Nie dziwi zatem fakt, że przedsięwzięcie to znajduje się na liście kluczowych pozakonkursowych projektów Programu Polska-Białoruś-Ukraina – tzw. Dużych Projektów Infrastrukturalnych. Otrzymał dofinansowanie w wysokości 5,8 mln euro, a jego pełna wartość wynosi 6,45 mln euro. Liderem projektu jest administracja państwowa rejonu szackiego na Ukrainie, a partnerem – polska Gmina Włodawa.

KSICHER

Podobne problemy na nieco mniejszą skalę rozwiązuje projekt KSICHER – „Poprawa transgranicznego systemu ochrony środowiska w gminie Księżpól w Polsce oraz w mieście Czerwonograd na Ukrainie – poprzez rozwój infrastruktury kanalizacyjnej”. Jego liderem (Beneficjentem Wiodącym) jest Gmina Księżpól, natomiast partnerem – Rada Miasta Czerwonogród. Przez terytorium, który obejmuje ten projekt płyną rzeki Tanew i Bug. Każdego roku ich stan wody pogarsza się z powodu ilości odprowadzanych ścieków i przestarzałych urządzeń służących

oczyszczaniu wody. W ramach przedsięwzięcia planowana jest rozbudowa oczyszczalni ścieków w gminie Księżpól, jej modernizacja na terenie miasta Czerwonogród, natomiast w pobliskich wioskach zostanie wybudowana kanalizacja.

PROTECTWATER i RIVERSHERITAGE

Przenieśmy się jeszcze bardziej na południe. Chyba nikomu nie trzeba tłumaczyć jak cennym przyrodniczo obszarem Europy są Karpaty, a w ich obrębie – Bieszczady. *Noblesse oblige*, w tym wypadku można by przetłumaczyć: *dziedzictwo zobowiązuje*. Zobowiązuje do działań na rzecz jego ochrony i promocji. Za czystość bieszczadzkich wód w sposób szczególny czują się odpowiedzialne dwie gminy: Solina i Zagórz, które już po raz kolejny – najpierw w latach 2007–2013 i w obecnej perspektywie finansowej – podjęły się przewożenia projektom infrastrukturalnym służącym rozbudowie sieci kanalizacji i oczyszczalni ścieków na tych wyjątkowo cennych terenach przyrodniczych.

Projekt PROTECTWATER – „Ochrona wód Jeziora Solińskiego i wód leczniczych kurortu Schidnica – wspólne wyzwanie i szansa zachowania i wykorzystania potencjału dziedzictwa naturalnego” – poprawi nie tylko czystość

fot. Oddział Programu
PL-BY-UA we Lwowie

„bieszczadzkiego morza”, jak potocznie nazywa się akwen soliński, ale także zabezpieczy źródła lecznicze uzdrowiska Schidnica i wody gruntowe Beskidów Skolskich po stronie ukraińskiej. W ramach wspólnego przedsięwzięcia powstanie system kanalizacji w trzech miejscowościach na terenie gminy Solina oraz dwie oczyszczalnie ścieków w Schidnicy. Partnerzy projektu przeprowadzą także serię szkoleń z zakresu podniesienia świadomości ekologicznej mieszkańców i turystów. Realizacja projektu ma zakończyć się jesienią przyszłego roku.

Drugi z projektów – RIVERSHERITAGE „Przyroda bez granic – ochrona wspólnego dziedzictwa naturalnego w gminach Dobromil (Ukraina) i Zagórz (Polska)” służyć będzie przede wszystkim ochronie dwóch wielkich bieszczadzkich rzek: Sanu i Osławy, jego dopływu. W gminie Zagórz ścieki są gromadzone w szambach, które często przeciekają powodując zanieczyszczenie wód powierzchniowych i gruntowych oraz zagrożenie dla zdrowia mieszkańców i turystów. Dzięki realizacji projektu w gminie powstanie kolejnych 27 km kanalizacji. Tymczasem problemem gminy Dobromil na Ukrainie jest zły system odwadniania i oczyszczania ścieków. Około 30 proc. gospodarstw domowych i 5 dużych przedsiębiorstw nie jest podłączonych do żadnej oczyszczalni ścieków. Pozostałe domostwa i firmy podłączone są do sieci i oczyszczalni nieczynnej od ponad 15 lat.

Wpływa to bardzo negatywnie na stan dziedzictwa przyrodniczego obszarów przygranicznych Karpat – gleb, wód powierzchniowych i gruntowych, flory i fauny na granicy. Ścieki z istniejącego systemu kanalizacyjnego odprowadzane są bezpośrednio do ziemi, a następnie wyciekają do rzeki Wyrwy, powodując zanieczyszczenie obszarów przygranicznych Polski i Ukrainy. Za sprawą wspólnego przedsięwzięcia projektowego zostanie przebudowane 4,5 km sieci kanalizacyjnej oraz oczyszczalnia ścieków w Dobromilu. Partnerzy projektu opracują również strategię ochrony dziedzictwa przyrodniczego w tej gminie.

fot. Oddział
Programu
PL-BY-UA
we Lwowie

fot. Oddział Programu
PL-BY-UA we Lwowie

CARPATHIAN BEE

Pszczoły na całym świecie odpowiadają za zapylenie, a przez to za utrzymanie przy życiu blisko 90 proc. wszystkich gatunków dziko rosnących roślin. Dlatego projekty środowiskowe Programu Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina 2014–2020 to nie tylko ochrona wód. Wśród mikroprojektów, które otrzymały wsparcie finansowe jest np. przedsięwzięcie mające służyć ochronie i promocji... pszczół karpackich, zwanych również „Karpatkami”. To lokalna rasa pszczół, zaliczana do pszczół górskich, szczególnie odporna na trudne górskie warunki, umiejętnie i efektywnie wykorzystująca dość krótki okres wegetacji roślin. Jej byt jest jednak zagrożony przez stosowanie pestycydów i inne czynniki cywilizacyjne, a także z powodu zanikającego pszczelarstwa oraz spadku spożycia miodu. Młodzi ludzie niechętnie podejmują się tego rolniczego rzemiosła, a niedoceniany miód znika ze stołów.

W tej sytuacji projekt CARPATHIAN BEE – „Karpacka pszczoła – wspólne działania na rzecz zachowania unikatowego dziedzictwa przyrodniczego na polsko-ukraińskim pograniczu” staje się jednym z istotnych przedsięwzięć,

które mają odwrócić te negatywne trendy. Jego autorzy planują organizację warsztatów w Rzeszowie oraz festiwal miodu w Kolochavie i finałową konferencję pszczelarską w Kosowie na Ukrainie. Zostaną zorganizowane dwie plenarne wystawy oraz wydane publikacje promujące pszczoły, miody i pszczelarstwo. Powstaną także trzy ścieżki tematyczne łączące lokalne atrakcje związane z tą dziedziną. Liderem projektu jest ukraińskie stowarzyszenie pszczelarskie „Karpacka Eko-Pasieka”, zaś partnerami: Rada Wiejska wsi Kolochava Stowarzyszenie Samorządów „Euroregion Karpacki – Ukraina”, Stowarzyszenie Rozwoju i Promocji Podkarpacia „Pro Carpathia”.

To tylko wybrane projekty spośród wielu służących ochronie i promocji dziedzictwa przyrodniczego pogranicza Polski, Białorusi i Ukrainy, realizowane w ramach Programu PL-BY-UA 2014–2020. Jest to wspólne zadanie na lata, by nie rzec – na pokolenia i dla przyszłych pokoleń.

ALICJA WOSIK-MAJEWSKA
polski Oddział Programu PL-BY-UA 2014–2020
z siedzibą w Rzeszowie

Ochrona środowiska na polsko-rosyjskim obszarze przygranicznym

Peryferyjnie zlokalizowane pogranicze polsko-rosyjskie, dzięki niskiej aktywności gospodarczej i mniejszemu zaludnieniu zachowało cenne walory naturalne. Pomiedzy Polską a obwodem kaliningradzkim znajdują się Puszcza Romincka oraz wrażliwe i ważne ekosystemy wodne: Zalew Wiślany, Mierzeja Wiślana, Zatoka Gdańska czy Pojezierze Mazurskie. Dbłość o ochronę wód powierzchniowych i gruntowych ma tam zasadnicze znaczenie, ponieważ może poważnie wpłynąć na stan ekosystemu Morza Bałtyckiego. Zbliżony po obu stronach granicy charakter licznych i bogatych zasobów środowiska przyrodniczego oraz naturalne przenikanie zanieczyszczeń pomiędzy państwami, zobowiązują do podejmowania wspólnych działań w wymiarze środowiskowym.

Konieczność zachowania cennych wartości środowiska naturalnego na obszarze pogranicza polsko-rosyjskiego jest jednym z priorytetów współpracy transgranicznej, finansowanej z funduszy Unii Europejskiej. Pierwsze przedsięwzięcia, obejmujące głównie edukację ekologiczną oraz wymianę doświadczeń samorządowców, otrzymały wsparcie w Programie Sąsiedztwa Litwa-Polska-Obwód Kaliningradzki FR 2004–2006. Kooperacja w dziedzinie ochrony środowiska kontynuowana była również w Programie Współpracy Transgranicznej Litwa-Polska-Rosja 2007–2013, w którym zrealizowano 10 projektów o tej tematyce.

Budynek po termomodernizacji w PISZU
fot. CPE

Rezultaty osiągnięte w Programie Litwa-Polska-Rosja 2007–2013 są imponujące. Łącznie w ramach przeprowadzonych inwestycji położono 111 kilometrów rur sieci wodociągowej, odprowadzania wody deszczowej i kanalizacyjnej. Zbudowano lub odnowiono 13 oczyszczalni ścieków oraz 15 budynków o ulepszonej wydajności energetycznej, a także przeprowadzono 26 audytów energetycznych.

W gminie Olecko rozbudowano sieć wodociagową i sanitarną w kilku małych miejscowościach. W efekcie poprawiły się warunki życia okolicznych mieszkańców oraz polepszyła się jakość lokalnych wód. Łącznie wybudowano około 150 nowych przyłączy wodociagowych, ponad 36 kilometrów rur wodociagowych oraz 88 przydomowych oczyszczalni ścieków. Zrealizowane działania dotyczyły również zakupu wyposażenia do oczyszczalni ścieków w Olecku. Partnerzy z Litwy i Rosji wykonali lub przygotowali podobne inwestycje na swoim terenie. Położono sieć wodociagową i kanalizację sanitarną oraz wybudowano nową oczyszczalnię ścieków na terenie Gminy Kozłowa Ruda na Litwie. W rejonie Gusiewa w Rosji przygotowano dokumentację techniczną proekologicznych inwestycji kanalizacji wodociagowej i sanitarnej dla 10 miejscowości położonych w dorzeczu rzek Pissa, Rominta i Krasnaya.

W ramach innego przedsięwzięcia partnerzy z Kłajpedy, Swietlogorska i Kaliningradu zmierzili się z ważnym problemem rosnącego zanieczyszczenia Morza Bałtyckiego. Beneficjenci skorzystali z dokumentacji powstałej w ramach poprzedniej edycji programu i postanowili osiągnąć jeszcze lepsze wyniki dzięki budowie systemów do odprowadzania wody deszczowej oraz sieci kanalizacyjnej. Utworzono system oczyszczania wód powierzchniowych w Kłajpedzie (Litwa) i wybudowano system oczyszczania ścieków w Swietlogorsku (Rosja).

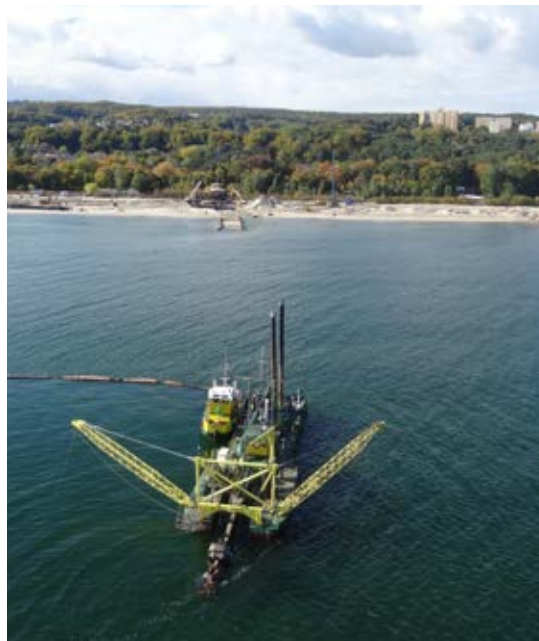
Partnerzy z Mamonowa i Sopotu zrealizowali projekt, którego nadrzędnym celem była poprawa

jakości oraz redukcja eutrofizacji w wodach przybrzeżnych Zalewu Wiślanego/Kaliningradzkiego i Zatoki Gdańskiej, spowodowanej nadmierną ilością zanieczyszczeń odprowadzanych do morza. Największą inwestycją projektu była budowa od podstaw nowoczesnej oczyszczalni ścieków, zlokalizowanej w Mamonowie. W efekcie jej uruchomienia wyeliminowano niebezpieczeństwo odprowadzania ścieków bezpośrednio do rzeki Mamonowki, a w konsekwencji zanieczyszczania wód Zalewu Wiślanego/Kaliningradzkiego. Oczyszczalnia ścieków przyczyniła się także do rozwoju aktywności ekonomicznej regionu, gdyż dzięki niej utworzono nowe miejsca pracy dla jego mieszkańców. Natomiast w Sopocie przeprowadzono badania wód powierzchniowych i podziemnych w celu kontroli jakości kąpielisk w Zatoce Gdańskiej oraz właściwego zarządzania odpływami wody deszczowej w tym mieście. W ramach innego projektu w Sopocie zbudowano tzw. układ kolektorowy, odprowadzający wody opadowe w głąb Zatoki Gdańskiej oraz wybudowano podziemny zbiornik retencyjny, a w gminie Tolkmicko powstał nowy system kanalizacji sanitarnej dla okolicznych mieszkańców.

Nowoczesna oczyszczalnia ścieków w Mamonowie
fot. CPE

Poza projektami dotyczącymi gospodarki wodno-kanalizacyjnej zrealizowano przedsięwzięcia, które przyczyniły się do zmniejszenia negatywnych skutków zmian klimatu poprzez poprawę efektywności energetycznej. W mieście Kętrzyn dokonano wymiany prawie 300 okien w jednej ze szkół. Dzięki temu stała się ona bardziej oszczędna energetycznie, a co najważniejsze cieplejsza dla uczniów. W innej szkole przeprowadzono z kolei modernizację oświetlenia. Podobne prace wykonano również w przedszkolu po rosyjskiej stronie granicy w mieście Swietłyj, gdzie oprócz modernizacji budynku wymieniono sprzęt grzewczy na nowy i energooszczędny. Zainstalowano także lampy i fotokomórki do oświetlenia zewnętrznego oraz baterie

Wylot C
zlokalizowany
na plaży
w Sopocie
fot. CPE

słoneczne do ogrzewania wody. Dzięki kolejnemu projektowi w powiecie piskim przeprowadzono termomodernizację 5 budynków użyteczności publicznej oraz wybudowano nowoczesną, ekonomiczną kotłownię zasilaną przy pomocy odnawialnych źródeł ciepła. Podobne działania zrealizowano po stronie rosyjskiej – w Mamonowie, gdzie przeprowadzono termomodernizację 5 obiektów oraz wybudowano nowoczesną kotłownię dla przedszkoli.

W realizowanym obecnie Programie Współpracy Transgranicznej Polska-Rosja 2014–2020 priorytet dotyczący ochrony środowiska nadal cieszy się dużym zainteresowaniem. Potencjalni beneficjenci Programu złożyli podczas pierwszego naboru wniosków 42 aplikacje projektowe, których wartość wnioskowanego wsparcia to 64,7 mln euro. Ponad trzykrotnie przekracza ona dostępną pulę środków – 19,2 mln euro. Polskie podmioty wspólnie z partnerami z obwodu kaliningradzkiego ubiegają się przede wszystkim o dofinansowanie tzw. projektów twardych, związanych z rekultywacją składowisk odpadów, budową sieci wodno-kanalizacyjnych czy stacji uzdatniania wody. W październiku 2019 roku planowane jest posiedzenie Wspólnego Komitetu Monitorującego Programu, podczas którego zostaną wybrane projekty do wsparcia finansowego w tym priorytecie.

KATARZYNA MARIA BARTNIK
KATARZYNA WANTOCH-REKOWSKA
Wspólny Sekretariat Techniczny
Programu Współpracy Transgranicznej
Polska-Rosja 2014–2020

Miliardy złotych dotacji na rozwój elektrycznego transportu w miastach

Unijne wsparcie dla ekologicznej komunikacji

Unowocześniony tabor tramwajowy i autobusowy, przystanki, a nawet całkowita odbudowa linii zlikwidowanych przed laty. Łączna wartość inwestycji w ekologiczny transport miejski wyniosła dotychczas około 10 mld zł. W tej kwocie ponad połowa pochodziła z funduszy unijnych.

Mniej spalin z miejskiej komunikacji

Liderem w wykorzystaniu unijnych środków na rozwój niskoemisyjnego transportu miejskiego jest Warszawa. Same tylko Tramwaje Warszawskie uzyskały wsparcie z tego źródła w wysokości 2,5 mld zł na 12 projektów (których łączna wartość wyniosła 4,8 mld zł). Pierwsze 2 projekty sfinansowano już z budżetu 2004–2006. Kolejnych 7 ze środków dostępnych w latach 2007–2013, zaś pozostałe z aktualnej perspektywy finansowej trwającej do 2020 roku.

tego rodzaju inwestycji wyniosła od 2004 roku około 10 mld zł. Nie jest to równoznaczne z finansowaniem zakupu taboru i budowy linii. Pod hasłem „tramwaj” na liście dotacji można bowiem znaleźć ponad 20 pozycji związanych z rozwojem elektrycznego transportu w miastach oraz 6 przedsięwzięć z zakresu prac badawczych w tym obszarze. Wartość tych ostatnich wyniosła prawie 107 mln zł. Środki unijne uzyskały PESA w Bydgoszczy oraz poznańskie: Modertrans, Solaris oraz Mlabs. O mniejszym zakresie wsparcia możemy mówić w odniesieniu do komunikacji trolejbusowej, ale tu także wyniki są imponujące. Na 12 projektów (o łącznej wartości 2,2 mld zł) uzyskano 1,5 mld zł dotacji, w tym 2 dla firm prowadzących prace badawczo-rozwojowe dotyczące tego środka transportu.

Pół wieku czekania na tramwaj

Najbardziej spektakularnym przykładem wykorzystania środków na rozwój elektrycznego transportu miejskiego jest Olsztyn, po którym tramwaje jeździły w latach 1907–1965. Na początku XXI wieku dzięki unijnym dotacjom ponownie ułożono tory i zakupiono tabor. Z programu Rozwój Polski Wschodniej (w perspektywie finansowej 2007–2013) sfinansowano projekt pn. „Modernizacja i rozwój zintegrowanego systemu transportu zbiorowego w Olsztynie”. Opiewał on na 650,1 mln zł, zaś dofinansowany został kwotą 384,8 mln zł. W grudniu 2015 roku uruchomiono pierwszą, po półwiecznej przerwie, linię o długości 10 km, łączącą dzielnicę Jaroty z Kortowem, Śródmieściem i Dworcem Głównym PKP. Tabor zakupiono w poznańskiej fabryce Solaris Bus & Coach. W połowie 2016 roku władze Olsztyna zleciły wykonanie projektu przedłużenia linii do położonej nieco wyżej na północy miasta fabryki Michelin. Z Programu Operacyjnego Polska Wschodnia (na lata 2014–2020) pozyskano 176,9 mln zł wsparcia do projektu o całkowitej wartości 255,1 mln zł. Zakłada on oprócz przedłużenia linii tramwajowej także zakup dwóch tramwajów, mogących pomieścić 400 osób. Przetarg na budowę ma być ogłoszony jeszcze w 2019 roku.

fot. depositphotos

Sięganie po wsparcie unijne oznaczało nie tylko wymianę pojazdów na bardziej ekologiczne, ale także modernizację infrastruktury. W kilku przypadkach udało się pozyskać środki na budowę całkiem nowych linii tramwajowych i trolejbusowych. Łączna wartość wszystkich

fot. depositphotos

Z wielu źródeł unijnego finansowania na rozwój trakcji tramwajowej skorzystała aglomeracja łódzka, czyli miasto Łódź, Zgierz i Pabianice. Dla 3 projektów o wartości 1,25 mld zł uzyskały one łącznie 723 mln zł wsparcia ze środków unijnych. Sfinansowano w ten sposób Łódzki Tramwaj Regionalny Zgierz–Łódź–Pabianice, Łódzki Tramwaj Metropolitalny na odcinku Pabianice–Ksawerów oraz rozbudowę i modernizację trasy tramwaju w relacji Wschód–Zachód (Retkinia–Olechów).

Renesans trolejbusów

Lublin to kolejne miasto na mapie Polski, które przeprowadziło ogromne inwestycje (szacowane na ponad 1 mld zł) w obszarze niskoemisyjnego transportu miejskiego poprzez rozwój sieci trolejbusowej. Największy projekt, o wartości 520 mln zł, zatytułowany „Zintegrowany System Miejskiego Transportu Publicznego w Lublinie” otrzymał dofinansowanie unijne z Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej 2007–2013 w wysokości 340 mln zł. Zakładał on kompleksową przebudowę systemu komunikacji miejskiej w Lublinie, m.in. budowę 34 km nowych tras trakcji trolejbusowej i zajezdni oraz zakup 70 trolejbusów i 100 autobusów, w tym elektrycznych.

Z Programu Operacyjnego Polska Wschódnia w obecnej perspektywie finansowej miasto uzyskało już 127,7 mln zł dofinansowania do wartego niemal 175 mln zł przedsięwzięcia „Niskoemisyjna sieć komunikacji zbiorowej dla północnej części Lubelskiego Obszaru Funkcjonalnego (LOF) wraz z budową systemu biletu elektronicznego komunikacji aglomeracyjnej”. Planowane jest sfinansowanie m.in. zakupu trolejbusów, autobusów spalinowych oraz elektrycznych. Termin ukończenia inwestycji zaplanowano na 2021 rok.

Kolejny projekt to „Rozbudowa sieci komunikacji zbiorowej dla potrzeb Zintegrowanego Centrum Komunikacyjnego dla LOF”. Ma on wartość 87,9 mln zł, z czego z UE pochodzi 65,3 mln zł. Przewidziano w nim zakup 15 nowoczesnych trolejbusów przegubowych o dodatkowym napędzie, który umożliwia przejazd do 15 km bez potrzeby zasilania.

Trolejbusowe połączenia rozwijano też w innych miastach, chociaż już nie na taką skalę. W Tychach projekt, opiewający na łączną kwotę 164,2 mln zł i dofinansowany w wysokości 100 mln zł, pozwoli na zakup kilkudziesięciu autobusów zasilanych gazem ziemnym i dwóch elektrycznych oraz budowę sieci trolejbusowej i poszerzenie taboru o trzy trolejbusy.

W Gdyni z budżetu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego (na lata 2007–2013) zrealizowano projekt „Rozwój proekologicznego transportu publicznego na Obszarze Metropolitalnym Trójmiasta”. Oprócz przebudowy sieci trakcyjnej udało się zakupić 25 nowych trolejbusów niskopodłogowych. Wsparcie w tym przedsięwzięciu wyniosło niemal 55 mln zł.

Inwestycje poczynione w rozwój sieci tramwajowych i trolejbusowych nie są jedynymi elementami aktywności władarzy miast w zakresie ograniczania emisji spalin komunikacyjnych. Jeszcze w tej perspektywie finansowej planują oni podejmowanie inicjatyw związanych z zakupem autobusów hybrydowych czy elektryczno-spalinowych. Cieszy fakt, że w gronie tym są również mniejsze ośrodki, jak np. Ełk, Sanok, Tomaszów Mazowiecki czy nawet niewielka gmina Rędziny niedaleko Częstochowy.

ADAM MACIEJEWSKI

Transformacja energetyczna wyzwaniem dla każdego

Obecnie chyba nikt nie ma już wątpliwości, że transformacja energetyczna jest niezbędna, aby normalizować procesy klimatyczne, które w ostatnim czasie występują ze szczególnym natężeniem. Smog, susze, pożary, gwałtowne zjawiska atmosferyczne to elementy zmian w środowisku naturalnym, które mocno odczuwamy. Niezbędne są kompleksowe działania, które

pomogłyby spowolnić (a może nawet zatrzymać) zmiany klimatu, które – jak obserwujemy – są zdecydowanie dla nas niekorzystne.

Jednym z elementów transformacji – a może nawet rewolucji energetycznej, powinien być również człowiek i podejmowane przez niego działania. Część obywateli ma już tego świadomość.

Należy też ich wspierać w aktywności na rzecz zmian klimatu. Jeśli w proces ten zaangażuje się całe społeczeństwo, to efekt będzie odczuwalny na większą skalę, aniżeli dzięki realizacji wyłącznie projektów rządowych. Nie bez znaczenia jest także fakt, że buduje to poczucie odpowiedzialności za środowisko i wpływa na coraz większe oczekiwania w stosunku do osób czy grup decydujących o jakości np. powietrza. Szczególnie w ostatnim czasie można zaobserwować większe zainteresowanie obywateli kwestiami klimatycznymi oraz wzrost ich świadomości w tym zakresie.

Jedną z możliwości wsparcia działań osób czy firm w obszarze transformacji energetycznej są programy finansowane zarówno ze środków europejskich, jak i krajowych.

„Czyste powietrze” – ten zestaw słów jest odmienny aktualnie przez wszystkie przypadki i przez każdego z nas, ale przede wszystkim przez podmioty publiczne i co najistotniejsze przez te, które dysponują funduszami na działania związane z poprawą jakości powietrza w Polsce.

W celu poprawy jakości powietrza w Polsce został przygotowany program „Czyste Powietrze”. Choć jest nieco skomplikowany w porównaniu do programów oferowanych w ramach wsparcia rozwoju odnawialnych źródeł energii, daje on jednak możliwości uzyskania dofinansowania na wymianę urządzeń ogrzewających nasze domy (kotły grzewcze starej generacji) na nowe, spełniające określone kryteria niskoemisyjności. Pewne kontrowersje budzi możliwość, jaką daje program wymiany kotłów opalanych węglem na urządzenia nowszej generacji, ale również opalane węglem.

Program „Czyste Powietrze” umożliwia również przeprowadzenie kompleksowej termomodernizacji domów. Zaangażowane w jego procesowanie są nie tylko lokalnie funkcjonujące (w każdym województwie) Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, ale także samorządy.

Kolejna możliwość wsparcia transformacji energetycznej widoczna jest w obszarze rozwoju odnawialnych źródeł energii w odniesieniu do mieszkańców oraz firm. Proces ten jest stymulowany przez dostęp do finansowania lub dofinansowania instalacji. O ile produkcja energii z odnawialnych źródeł energii jest coraz bardziej konkurencyjna (ta sytuacja dotyczy przede

wszystkim dużych projektów z obszaru energetyki wiatrowej), to nadal wsparcia wymagają mikroinstalacje (instalacje o mocy do 50 kW – zgodnie z ustawą o OZE).

Aktualnie możliwe jest uzyskanie dofinansowania w ramach szeregu programów pomocowych. Większość z nich dotyczy wsparcia instalacji fotowoltaicznych. Częściowo wynika to z zainteresowania obywateli słońcem jako odnawialnym źródłem energii. Pewne znaczenie ma w tej kwestii także większa akceptacja społeczeństwa dla OZE.

Będąc zainteresowanym realizacją inwestycji energetycznych służących poprawie jakości środowiska, a pośrednio także zmniejszeniu emisji pyłów do atmosfery, można skorzystać z następujących programów:

Program „Mój Prąd”

Program krajowy oferujący dofinansowanie do instalacji fotowoltaicznych montowanych w gospodarstwach domowych przez tzw. prosumentów.

PROSUMENT – właściciel mikroinstalacji o mocy do 50 kW, który rozlicza nadwyżkę wyprodukowanej przez instalację energii – zarówno tej wysłanej do sieci energetycznej (nie zużytej „od razu”), jak i pobranej z sieci w skali roku. Takie rozliczanie jest tzw. bilansowaniem – czyli rozliczeniem różnicy pomiędzy prądem zużytym przez prosumenta a wprowadzonym do sieci w ujęciu rocznym.

Wprowadzanie energii do sieci (tej, której nie zużyliśmy) jest również nazywane magazynowaniem energii w mikroskali (do magazynowania jest wykorzystywana sieć energetyczna operatora systemu).

Dofinansowanie w ramach programu wynosi do 50 proc. kosztów instalacji. Jednocześnie jest ograniczone „z góry” maksymalnie do 5 tys. zł dla prosumenta na mikroinstalację. Co ważne – wsparcie mogą otrzymać instalacje o mocy zainstalowanej 2–10 kW. Przedsięwzięcie jest finansowane ze środków krajowych przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Program Agroenergia

Program krajowy oferujący dofinansowanie lub/i pożyczkę do instalacji odnawialnych źródeł energii montowanych w gospodarstwach przez rolników. Oferowane wsparcie jest na poziomie do 40 proc. kosztów kwalifikowalnych instalacji, ale nie więcej niż 800 tys. zł.

Wsparcie w postaci pożyczki można otrzymać nawet na 100 proc. kosztów kwalifikowalnych inwestycji, jednak jej wysokość jest odgórnie ograniczona – przedział od 100 tys. zł do 2 mln zł.

Oprocentowanie pożyczki to: WIBOR +50 p. bazowych, ale nie mniej niż 2 proc. Okres finansowania wynosi do 15 lat. Pożyczka nie będzie mogła być jednak umorzona (nawet częściowo). Jest to istotny warunek, gdyż wiele programów realizowanych przez NFOŚiGW oferowało lub oferuje częściowe umorzenie pożyczek zaciąganych na realizację projektów ekologicznych. Kluczowe jest to, że wsparcie mogą otrzymać wszystkie instalowane odnawialne źródła energii. Przedsięwzięcie będzie finansowane ze środków krajowych w ramach Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Ulga podatkowa (tzw. termomodernizacyjna, ale można w ramach niej odliczyć również koszty instalacji OZE)

Od początku 2019 roku właściciele domów jednorodzinnych mogą skorzystać z ulgi w podatku dochodowym. Odliczeniu od podatku dochodowego podlegają poniesione wydatki na odnawialne źródła energii (np. montaż instalacji fotowoltaicznej czy przydomowej elektrowni wiatrowej). Mówimy o kwocie w wysokości do 53 tys. zł w okresie 6 lat, licząc (okres 6-letni) od końca roku podatkowego, w którym został poniesiony pierwszy wydatek związany z instalacją odnawialnego źródła energii.

Warto wskazać korzyści związane z instalowaniem odnawialnego źródła energii. Nie bez znaczenia są te o charakterze finansowym, w postaci niższych rachunków za energię. Odniesione zaś korzyści społeczne dotyczą aktywizacji obywateli w obszarze świadomej i samodzielnej produkcji energii.

Choć widoczne w ostatnim czasie zmiany klimatyczne nie idą w dobrym kierunku, to jednak obserwuje się zdecydowane zwiększenie zainteresowania większości z nas w to, aby te procesy zatrzymać. Ogromna w tym rola rządów poszczególnych państw, choćby poprzez przeznaczanie funduszy na cele środowiskowe. Niezmiernie ważne jest również zaangażowanie obywateli, którzy w mniejszej skali będą dokonywać zmian w swoim otoczeniu, w domach. Można mieć nadzieję, że zmiany zajdą także w mentalności. Instalowanie OZE, niepalenie w kotłach (potocznie zwanych piecami) tzw. byle czym, oszczędzanie energii – to kierunki działań dla obywateli. To zaangażowanie każdego „Kowalskiego” jest niezbędnym elementem transformacji energetycznej.

Obecnie szczególnie dostrzegamy jak istotne są środki na wszelkie działania związane z transformacją energetyczną. Z pewnością są to pieniądze bardzo dobrze zainwestowane. Początkowo

będziemy dostrzegać tylko wizualne efekty w postaci instalacji (np. na dachach budynków). One jednak przyniosą wymierne rezultaty w postaci zmniejszenia emisji np. CO₂ do atmosfery.

Polityka klimatyczna w nowej perspektywie finansowej

Należy już myśleć o przyszłej perspektywie budżetowej Unii Europejskiej na lata 2021–2027, której założenia obecnie są negocjowane. Dużo uwagi będzie w niej poświęconej polityce klimatycznej, czyli np. zwiększeniu produkcji energii ze źródeł odnawialnych, a nie kopalnych. Wysokość otrzymanych środków na OZE uzależniona będzie od tego, w jakim stopniu wypełnimy cele dla „zielonej” energii na 2020 rok, które sobie postawiliśmy jako członkowie UE. W 2020 roku udział odnawialnych źródeł w końcowym zużyciu energii powinien w Polsce wynieść 15 proc. To obowiązkowy cel OZE, który wynika z przyjętego pakietu energetyczno-klimatycznego. W tej kwestii niestety mamy nadal zaległości. Istnieje zagrożenie niespełniania tego warunku, co według wyliczeń Najwyższej Izby Kontroli może kosztować nasz kraj ok. 8 mld zł.

Biorąc to wszystko pod uwagę, obecnie każda kWh wyprodukowanej „zielonej” energii czy zmniejszenie emisji CO₂ do atmosfery jest szczególnie istotne. Gra toczy się o wysoką stawkę w postaci pozyskania środków unijnych w kolejnych latach na projekty dotyczące polityki klimatycznej (w tym na OZE).

Mamy obecnie bardzo dobry czas na przyspieszenie w Polsce transformacji energetycznej, której chcą już dziś – wydaje się – wszyscy obywatele – bez wyjątku. Pamiętajmy, że ten proces będzie trwał jeszcze wiele lat, ale powinniśmy dołożyć wszelkich starań, aby przebiegał on jak najszybciej.

ANETA GOCEK

współautorka kilkunastu analiz (tzw. Due Diligence dla instytucji finansowych), absolwentka studiów podyplomowych z zakresu odnawialnych źródeł energii, stypendystka Uniwersytetu w Mannheim (Niemcy), gdzie odbyła także praktykę w firmie związanej z OZE; zawodowo związana z firmą zajmującą się kompleksowymi usługami w zakresie realizacji projektów z obszaru odnawialnych źródeł energii, w tym pozyskiwania funduszy strukturalnych na inwestycje w OZE

Program „Rozwój lokalny” dla małych i średnich miast

Już po raz trzeci Polska będzie mogła skorzystać ze środków przyznanych przez Norwegię, Islandię oraz Liechtenstein na wzmocnienie spójności społecznej i gospodarczej poprzez podniesienie jakości środowiska, rozwój przedsiębiorczości, zwiększenie efektywności administracji publicznej oraz standardu życia mieszkańców.

Program „Rozwój lokalny”, finansowany w ramach Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2014–2021, jest skierowany do 255 małych i średnich miast, znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji społeczno-gospodarczej.

„Program »Rozwój lokalny« to wsparcie małych ojczyzn. Prowadzona przez nas polityka zrównoważonego rozwoju ma na celu eliminację różnic społecznych i gospodarczych między regionami, które w tej chwili są zauważalne nie tylko w Polsce, ale i na całym świecie. Te dysproporcje widać szczególnie między aglomeracjami miejskimi a małymi miastami czy terenami wiejskimi. Granty z funduszy norweskich na kompleksowe projekty rozwojowe pozwolą zredukować te różnice” – wyjaśnia Minister Inwestycji i Rozwoju Jerzy Kwieciński.

Źródło: <https://www.gov.pl/web/inwestycje-rozwoj/ponad-pol-miliarda-zlotych-na-rozwoj-malych-i-srednich-miast-z-funduszy-norweskich-i-eog>

Miejscowości te zostały wskazane podczas badania przeprowadzonego przez Polską Akademię Nauk, a ich lista znajduje się w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju na stronie: <https://www.eog.gov.pl/strony/zapoznaj-sie-z-funduszami-rozwoj-lokalny/kto-i-na-co-moze-otrzymac-granty/>. Beneficjentami programu – oprócz miast – mogą być pracownicy miejskiej administracji publicznej i jednostek podległych. Istnieje możliwość realizacji projektów zarówno w partnerstwie międzysektorowym, jak i międzysamorządowym.

Dofinansowanie w wysokości od 3 do 10 mln euro brutto zostanie przeznaczone na kilkanaście projektów, uwzględniających następujące aspekty:

- środowiskowe – takie jak:
 - poprawa jakości powietrza poprzez ograniczenie emisji szkodliwych gazów, pyłu i niskiej emisji,
 - przejście na odnawialne źródła energii,
 - niskoemisyjny transport publiczny;
- społeczne – jak na przykład:
 - skuteczna polityka mieszkaniowa, ze szczególnym uwzględnieniem zmarginalizowanych obszarów miasta,
 - redukcja bezrobocia oraz obniżenie stopy ubóstwa,
 - wdrażanie standardów dostępności zgodnie z Programem Dostępność Plus 2018–2025,
 - redukcja migracji zarobkowej z małych i średnich miast do dużych ośrodków,
 - stawianie czoła wyzwaniom starzejącego się społeczeństwa;
- gospodarcze – między innymi:
 - wspieranie przedsiębiorczości i lokalnej gospodarki,
 - wzmacnianie lokalnego rynku pracy, zwłaszcza w odniesieniu do osób wchodzących na rynek pracy.

Za koordynację wdrażania funduszy norweskich oraz EOG w Polsce odpowiada Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju, które współpracuje z Biurem Mechanizmów Finansowych w Brukseli.

W ramach nowej edycji funduszy Polska otrzyma ponad 809 mln euro i pozostanie największym beneficjentem środków w Unii Europejskiej. Więcej informacji znajduje się na stronie Krajowego Punktu Kontaktowego: <http://www.eog.gov.pl>.

Procedura wyboru projektów do dofinansowania składa się z dwóch etapów:

- Etap I (zakończył się w lipcu br.) – otwarty nabór zarysów projektów i wybór ok. 50 miast.
- Etap II – wybór ok. 15 projektów do wsparcia finansowego.

URSZULA JACKOWSKA

Centralny Punkt Informacyjny FE w Warszawie

Edukacja w natarciu, czyli kolejna edycja funduszy norweskich

Już kolejny raz polskie instytucje publiczne i prywatne mogą starać się o wsparcie finansowe dla realizacji projektów edukacyjnych.

W poprzednich edycjach Funduszu Stypendialnego i Szkoleniowego udało się wdrożyć kilkaset projektów oraz zrealizować kilka tysięcy wyjazdów naukowych i szkoleniowych. Obszary działań edukacyjnych były zróżnicowane. Przykładem może być przedsięwzięcie Akademii Sztuk Pięknych we Wrocławiu, w której opracowano podręcznik do nauki języka angielskiego dla studentów architektury wnętrz i wzornictwa, czy też przedsięwzięcie Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania z Rzeszowa polegające na utworzeniu Centrum Sztuki i Techniki Cyfrowej. Zostało ono wyposażone w specjalistyczny sprzęt do nauki przedmiotów związanych ze sztuką cyfrową oraz wirtualną rzeczywistością.

Aktualny **Program Edukacja** powstał na mocy międzyrządowej umowy dotyczącej wdrażania Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2014–2021. Jego celem jest zmniejszanie różnic ekonomicznych i społecznych w obrębie Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz wzmocnienie stosunków dwustronnych w obszarze edukacji pomiędzy Polską a państwami-darczyńcami (Islandia, Liechtenstein, Norwegia).

Program Edukacja jest realizowany przez Fundację Rozwoju Systemu Edukacji (FRSE), która pełni rolę Operatora Programu. Pierwszy z trzech planowanych naborów konkursowych trwa do 15 września 2019 r.

Pierwszy nabór trwa od 24.06.2019 r. do 15.09.2019 r.

Środki finansowe przeznaczone na projekty konkursowe to 21 582 352 euro.

Na realizację działań edukacyjnych można otrzymać grant w wysokości do 250 000 euro.

O wsparcie finansowe mogą ubiegać się polskie placówki edukacyjne działające w obszarze edukacji formalnej lub pozaformalnej na wszystkich poziomach kształcenia (począwszy od edukacji wczesnoszkolnej). Do programu mogą przystąpić również organy publiczne szczebla lokalnego, regionalnego lub krajowego. Szeroki zakres tematyczny umożliwia dopasowanie się do wymagań konkursowych i jest szansą na realizację ciekawych pomysłów edukacyjnych.

fot. Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju

źródło: <http://education.org.pl/umowa-w-sprawie-programu-edukacja-podpisana/>

Najbliższy nabór obejmuje komponenty:

Komponent 1. Profesjonalny rozwój kadry:

- wizyty studyjne dla kadry,
- intensywne szkolenia, mające na celu doskonalenie kadry.

Komponent 2. Mobilność w szkolnictwie wyższym:

- dla studentów – mobilność i praktyki,
- dla pracowników uczelni.

Komponent 3. Współpraca instytucjonalna w obszarze kształcenia i szkolenia zawodowego:

- opracowanie lub uaktualnienie oferty edukacyjnej instytucji kształcenia i szkolenia zawodowego,
- wymiana doświadczeń i dobrych praktyk,
- opracowanie lub uaktualnienie lokalnych/regionalnych/krajowych strategii rozwoju szkolnictwa zawodowego/branżowego i kształcenia ustawicznego.

Komponent 4. Współpraca instytucjonalna we wszystkich sektorach edukacji:

- opracowanie lub uaktualnienie oferty kształcenia na różnych poziomach edukacji,
- wymiana doświadczeń i dobrych praktyk, organizacja wspólnych inicjatyw z partnerami z państw-darczyńców,
- opracowanie lub uaktualnienie lokalnych/regionalnych/krajowych strategii w zakresie edukacji i szkoleń.

Pod linkiem <https://youtu.be/mt5eFUYOTNo> znajduje się film promocyjny programu.

Więcej informacji na temat poszczególnych naborów znajduje się na stronie www.education.org.pl

URSZULA JACKOWSKA

Centralny Punkt Informacyjny FE w Warszawie

Oświata w projektach unijnych

Ze środków dostępnych w obecnej perspektywie finansowej 2014–2020 możliwe jest uzyskanie wsparcia na rozwój szkół publicznych i prywatnych, przedszkoli oraz na specjalistyczne kształcenie uczniów i nauczycieli.

Prawie pół miliarda na szkoły i szkolenia

Z informacji dostępnych na Mapie Dotacji wynika, że tylko w bieżącej perspektywie z działania 10.1 „Kształcenie i rozwój dzieci i młodzieży” sfinansowano już 325 projektów o łącznej wartości 267 mln zł, w czego 213,2 mln zł pochodziło ze środków unijnych. Największy projekt pt. „Szkoła bliżej nauki” przygotowany przez Centrum Nauki Kopernik w Warszawie opiewa na łączną kwotę 5 mln zł i został wsparty dofinansowaniem w wysokości 4 mln zł. Najmniejszym była inicjatywa Gminy Krasne „Trzylatki w Krasnem idą do przedszkola!” za 105 tys. zł, w tym 84 tys. zł dofinansowania. Dodatkowo z działania 10.2 „Kształcenie ogólne i zawodowe” przedstawiono 190 projektów wartości 141,3 mln zł i dofinansowaniu 120 mln zł, czyli 85 proc. Prawie 67,3 mln zł warte są 72 projekty z działania 10.3 „Poprawa dostępności i wspieranie uczenia się przez całe życie”. Dotyczą one głównie prowadzenia szkoleń językowych i komputerowych. Ich dofinansowanie wyniosło 57,2 mln zł, co także oznacza wsparcie unijne na poziomie średnio 85 proc.

Łącznie projekty z tych trzech programów przeznaczonych na wsparcie działań edukacyjnych mają wartość 475 mln zł, w tym dofinansowanie wynosi 390,5 mln zł (82 proc.).

Dotacje na nauczanie i na przybory

Przy prowadzeniu działań związanych z edukacją można skorzystać ze wsparcia oferowanego w wielu programach unijnych. Fundusze przeznaczone na rozwój edukacji dzieci oraz młodzieży są dostępne zarówno dla placówek publicznych, jak i niepublicznych. Mogą dotyczyć szkół, przedszkoli, ale także ośrodków pozaszkolnych. Środki pozyskać można zarówno na działalność merytoryczną, jak i na infrastrukturę służącą celom edukacji. Dotyczy to np. zakupu sprzętów czy materiałów dydaktycznych dla szkolnictwa zawodowego, dzięki którym proces nauki będzie mógł przebiegać w warunkach zbliżonych do tych panujących w pracy, np. w warsztacie samochodowym lub elektrycznym. Możliwe jest także uzyskanie wsparcia przez grupę nauczycieli i opiekunów np. w formie przygotowania do prowadzenia specjalistycznych zajęć, szkoleń, kursów, studiów podyplomowych czy materiałów samokształceniowych. Niezależnie od tego jest szansa na uzyskanie pomocy finansowej dla działań na rzecz dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami, wynikającymi z niepełnosprawności. Także w przypadku szkoleń zawodowych wsparcie może zostać udzielone na doradztwo zawodowe, staże lub praktyki uczniów u przyszłych pracodawców.

Dobrym przykładem może być realizowany obecnie projekt „Klucz do przyszłości – program rozwoju kompetencji kluczowych w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych Gminy

Wrocław i Gminy Czernica”. Obejmuje on 42 szkoły, ponad 5,5 tys. uczniów i 796 nauczycieli. Służy poprawie efektywności kształcenia kompetencji kluczowych uczniów dzięki dodatkowym zajęciom dydaktyczno-wyrównawczym w kółkach zainteresowań, warsztatach i laboratoriach. Rodzaj zajęć ma być indywidualnie dopasowany do potrzeb i możliwości edukacyjnych uczniów, również z niepełnosprawnościami. Wartość projektu to 10,3 mln zł, w tym ze środków unijnych pochodzi 8,76 mln zł. Źródłem finansowania jest Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014–2020, działanie 10.2. „Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji podstawowej, gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej”.

Wsparcie dla infrastruktury

Chociaż w obecnej perspektywie już nie tak łatwo uzyskać dotacje na inwestycje materialne, to jednak w sferze edukacji wciąż jest to możliwe. Przykładem może być prowadzony od 19 sierpnia do 13 września 2019 roku nabór wniosków o dofinansowanie z osi priorytetowej „Solidarne społeczeństwo i konkurencyjne kadry”, działanie 6.3 „Inwestycje w infrastrukturę edukacyjną” w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Kujawsko-Pomorskiego 2014–2020. Nabór przeznaczony jest dla podmiotów dopiero planujących świadczenie usługi wychowania przedszkolnego dla dzieci z niepełnosprawnościami sprzężonymi, w szczególności wzroku lub słuchu. Środki przyznawane będą na projekty rozbudowy, nadbudowy, przebudowy, adaptacji, modernizacji i remontów obiektów na potrzeby takiego właśnie przedszkola. Maksymalny możliwy poziom wsparcia finansowego wynosi 85 proc. wydatków kwalifikowalnych projektu. Łączna kwota przeznaczona na dofinansowanie projektów w tym konkursie wynosi 6 mln zł. Jego rozstrzygnięcie zaplanowano na luty 2020 roku.

POWER dla edukacji

Pieniądze na działania edukacyjne dostępne są także w ogólnopolskim programie Wiedza Edukacja Rozwój (POWER). Celem tego programu, z budżetem na poziomie 4,7 mld euro, jest aktywizacja zawodowa osób młodych poniżej 30. roku życia pozostających bez zatrudnienia oraz wsparcie szkolnictwa wyższego, rozwój innowacji społecznych, mobilności i współpracy ponadnarodowej, a także reformy polityk publicznych w zakresie zatrudnienia, włączenia społecznego, edukacji i zdrowia. Tylko z działania 2.10

„Wysoka jakość systemu oświaty” prowadzonych jest obecnie 90 projektów o wartości 352 mln zł.

Obecnie w POWER z działania 1.2 „Wsparcie osób młodych pozostających bez pracy na regionalnym rynku pracy” nabory wniosków przewidziane są w czwartym kwartale 2019 roku w Wojewódzkim Urzędzie Pracy (WUP) w Olsztynie (budżet 12,3 mln zł) i w grudniu br. w WUP w Poznaniu (budżet 8 mln zł). W grudniu także Ministerstwo Edukacji planuje wybrać projekt z działania 2.10.6 „Wysoka jakość systemu oświaty” w konkursie na tworzenie zestawów narzędzi edukacyjnych, scenariuszy lekcji i zajęć dla każdego etapu edukacyjnego. Maksymalna wysokość dofinansowania to 10 mln zł.

ADAM MACIEJEWSKI

Ochrona zdrowia priorytetem w konkursach Programu Horyzont 2020

Komisja Europejska przykłada duże znaczenie do problematyki zapewnienia możliwie najlepszego dobrostanu zdrowotnego mieszkańcom regionów UE. Wyzwaniem jest przede wszystkim starzenie się społeczeństwa, ale problemem jest także szybkie ocieplanie się klimatu i zanieczyszczenie środowiska, które powodują również konkretne zagrożenia dla stanu zdrowia. Dlatego konkursy ogłaszane w ramach Programu Horyzont 2020 dotyczą szeroko pojętych zagadnień zdrowia, ujętych w tematy wielodyscyplinarne. Chodzi o to, by zapewniając wysokiej jakości opiekę medyczną rozwiązywać także problemy, które generują pogorszenie stanu zdrowia mieszkańców. To z kolei przyczynia się do zmniejszenia efektywności pracy i zwiększenia kosztów związanych z absencją pracowników.

Jednym z wielodyscyplinarnych tematów, w ramach Programu Horyzont 2020, który jednocześnie stanowi inspirację dla beneficjentów do podejmowania określonych badań i inicjatyw, jest propozycja konkursu pt. „Mikro- i nanoplastik w środowisku: zrozumienie narażenia i wpływu na ludzkie zdrowie” (ang. „Micro- and nano-plastics in our environment: Understanding exposures and impacts on human health”).

Propozycje projektów powinny wykorzystywać podejście innowacyjne, zakładające dostarczanie konkretnych danych naukowych oraz powiązanie ich z metodami ograniczającymi zagrożenie dla zdrowia ludzi, w tym szacowaniem ryzyka, dotyczącego mikro- i nanoplastiku. W ostatnich latach badania naukowe wykazały, że cząsteczki plastiku wpływają na organizm człowieka i dostają się do niego wraz z pożywieniem, wodą oraz oddychaniem. Do tej pory jednak nie udało się ustalić toksyczności mikro- i nanoplastiku dla zdrowia. Nie pozwala to na oszacowanie poziomu ryzyka, a tym samym na umożliwienie efektywnego nim zarządzania.

Propozycje projektowe powinny też przyczynić się do lepszego zrozumienia ekspozycji ludzkiego organizmu na działanie najmniejszych cząstek plastiku. W sposób pośredni zakłada się, że mają wnieść wkład w realizację celów europejskiej strategii dotyczącej plastiku w gospodarce o obiegu zamkniętym oraz strategii związanej z biogospodarką.

Wskazówki Komisji Europejskiej (KE) w zakresie tematyki badań

Wśród priorytetów badawczych konkursu związanych z mikro- i nanoplastikiem są m.in. metody identyfikacji i oceny jakościowej plastiku w żywności, środowisku oraz tkankach ludzkich, sposoby wykrywania zanieczyszczeń, zachowanie mikro- i nanoplastiku w układzie trawiennym, oddechowym, ale także innych narządach, wreszcie – badanie sposobu przechodzenia mikro- i nanoplastiku przez bariery biologiczne, w tym pobieranie komórek zawierających cząsteczki plastiku do badań na poziomie komórkowym i molekularnym. Projekt może dotyczyć także badania odpowiedzi immunologicznej organizmu ludzkiego na pochłanianie cząsteczki plastiku czy szacowania długoterminowego wpływu mikro- i nanoplastiku na zdrowie człowieka.

fot. depositphotos.com

Akcje badawcze i innowacyjne wskazują naukowy kierunek działań projektowych

Konkurs realizowany jest w ramach *Akcji badawczych i innowacyjnych* (ang. Research and innovation actions – RIA). Obejmują one działania skierowane na stworzenie nowej wiedzy, ale także badanie wykonalności innowacyjnych lub udoskonalonych technologii, w tym rozwiązań technologicznych, produktów albo usług. Mogą uwzględniać prowadzenie badań zarówno podstawowych, jak i stosowanych, rozwój technologii, ale także etap testowania oraz oceny prototypów w niewielkiej skali w warunkach laboratoryjnych lub środowisku zbliżonym do naturalnego.

W konkursie można sfinansować 100 proc. kosztów kwalifikowalnych projektu. KE oczekuje na propozycje projektów, których budżet planowany jest między 4 a 6 mln euro. Możliwe jest jednak wsparcie innowacyjnych i przełomowych przedsięwzięć, które przekraczają ten przedział kwotowy. Wnioski przyjmowane będą do 7 kwietnia 2020 roku do godz. 17.00 za pośrednictwem elektronicznego systemu Komisji Europejskiej.

Trzeba wykorzystać posiadany potencjał i dzielić się wiedzą

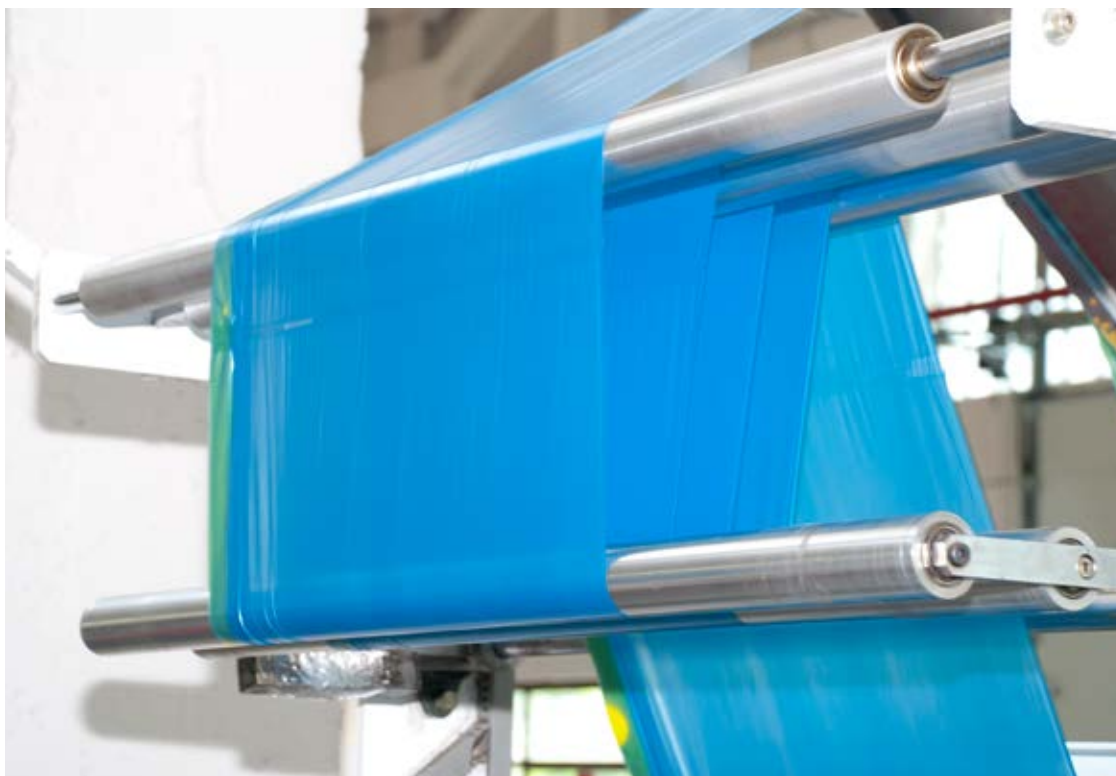
Kolejny konkurs Programu Horyzont 2020 dotyczy podwyższania kwalifikacji i umiejętności oraz efektywnego wykorzystywania dotychczasowych

inwestycji poniesionych na ochronę zdrowia. Nosi nazwę „Zmniejszenie różnic w zakresie badań i innowacji dotyczących zdrowia – działania na rzecz zapewnienia zwiększenia zwrotu ze zrealizowanych inwestycji”. To szansa na realizację projektów służących zmniejszaniu różnic pomiędzy poszczególnymi krajami i regionami UE w obszarze badań oraz innowacji w zdrowiu.

W obszarze badań i innowacji w zakresie zdrowia rozbieżności pomiędzy poszczególnymi krajami UE przekładają się bezpośrednio na niższą aktywność instytutów naukowo-badawczych i placówek medycznych w aplikowaniu oraz realizacji projektów badawczych.

Unia Europejska stara się tak rozmieszczać fundusze na poziomie krajowym oraz ponadnarodowym w ramach państw Wspólnoty, aby zachęcać, jak również inspirować potencjalnych beneficjentów konkursów do inwestycji w obszar badań i rozwoju w zakresie ochrony zdrowia.

Wśród instrumentów wspierających aktywność potencjalnych beneficjentów z krajów i regionów słabiej rozwiniętych gospodarczo poza dotacjami, dostępnymi w ramach funduszy strukturalnych oraz programów międzynarodowych, w tym ramowych (jak Horyzont 2020), oferowane są także inne narzędzia. Warto wspomnieć o elastycznych i wydajnych instrumentach w postaci Akcji COST, z których mogą korzystać badacze, inżynierowie oraz naukowcy, współpracując

fot. depositphotos.com

i koordynując badania finansowane przez swoje jednostki naukowe. Umożliwiają one europejskim naukowcom wspólne rozwijanie swoich pomysłów we wszystkich możliwych dziedzinach nauki i technologii.

WAŻNE! Warunkiem efektywnego wykorzystania funduszy europejskich i krajowych jest posiadanie przez beneficjentów projektów odpowiednich możliwości, prawidłowej struktury zarządzania oraz konkretnej i zorientowanej na sukces strategii w zakresie nauki oraz zasobów ludzkich.

Optymalny wniosek o finansowanie powinien angażować wiedzę i doświadczenie wszystkich partnerów konsorcjum projektowego.

Omawiany konkurs stawia sobie za cel wsparcie organizacji, instytucji naukowo-badawczych oraz placówek publicznych z regionów słabiej rozwiniętych. Warunkiem jest ich zainteresowanie przeprowadzeniem reform strukturalnych, które udoskonalą działania w zakresie badań i innowacji w ochronie zdrowia. We wniosku trzeba zaproponować realizację zadań, których wdrożenie pomoże zwiększyć efektywność pozyskiwania funduszy, głównie w ramach programów ramowych UE (Horyzont 2020, Horyzont Europa) w konkretnych instytucjach naukowo-badawczych i placówkach publicznych, zajmujących się

ochroną zdrowia. Przedstawione przedsięwzięcia powinny obejmować m.in. rozwój działalności badawczej, udoskonalenie procedur zarządzania, poznanie oraz wdrożenie dobrych praktyk, tak z zakresu zarządzania, jak i administracji, z innych placówek europejskich. Możliwe jest także stworzenie, a także rozwój międzynarodowego profilu organizacji badawczej lub placówki ochrony zdrowia.

Ważne są także zagadnienia dotyczące np. strategii związanej z zarządzaniem zasobami ludzkimi, obejmującej przykładowo stworzenie atrakcyjnych warunków pracy dla utalentowanych, kreatywnych pracowników. Istotna jest dbałość o kulturę pracy, która pozwoli na zapewnienie optymalnego środowiska sprzyjającego tworzeniu innowacji. W zasadzie wszelkie działania zaproponowane przez wnioskodawców, które będą sprzyjać tworzeniu atrakcyjnych pomysłów na projekty badawcze i innowacyjne w ochronie zdrowia są mile widziane. Trzeba jednak pamiętać o tym, że ich wdrożenie w ramach potencjalnego projektu, realizowanego ze środków Programu Horyzont 2020, powinno mieć odzwierciedlenie w optymalnych warunkach dla rozwoju pracowników, tak administracji, jak i naukowców oraz lekarzy. To z kolei pozwoli na zwiększenie liczby składanych aplikacji do programów międzynarodowych, jak również pozwoli na realizację innowacyjnych przedsięwzięć.

Akcje koordynujące i wspierające zakładają komponent edukacyjno-szkoleniowy planowanego projektu

Konkurs wdrażany jest w ramach *Akcji koordynujących i wspierających* (ang. Coordination and support actions – CSA). Oznacza to, że przedsięwzięcia projektowe powinny realizować działania służące partnerom w konsorcjum m.in. do przygotowania i przeprowadzenia wspólnych warsztatów, konferencji, których celem jest szeroko pojęte pogłębianie wiedzy w konkretnych tematach badawczych. Chodzi tu o tzw. networking, czyli budowanie lepszych warunków do wzajemnej współpracy, a także o upowszechnianie podejmowanych wspólnych działań. Ciekawym przykładem Akcji CSA może być projekt badawczo-edukacyjny dotyczący upowszechniania wiedzy w zakresie chemii. Uwzględnia on działania wykorzystujące wybrane doświadczenia 22 partnerów projektu i realizację wspólnych konferencji, spotkań oraz warsztatów.

W konkursie w ramach CSA można sfinansować 100 proc. kosztów kwalifikowalnych. Oznacza to, że praktycznie każde działanie, realizowane w międzynarodowym partnerstwie, o ile jest uznane przez ekspertów oceniających za atrakcyjne i warte późniejszego upowszechniania w innych krajach UE na zasadzie tzw. dobrych praktyk, może być finansowane z funduszy Programu Horyzont 2020.

KE oczekuje projektów o budżecie pomiędzy 1,5 a 2 mln euro. Przyjmowanie aplikacji trwa do 7 kwietnia 2020 roku do godziny 17.00 za pośrednictwem elektronicznego systemu Komisji Europejskiej.

WAŻNE! W składanych aplikacjach potencjalni beneficjenci powinni opisać m.in. możliwe synergie propozycji projektowej z innymi programami i konkursami, finansowanymi z innych źródeł, także spoza UE, np. z wykorzystaniem Funduszy Norweskich i Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

Przykład na pozyskanie finansowania

Dobrym pomysłem na projekt w ramach konkursu może być temat opieki koordynowanej dla pacjentów w różnych krajach UE wraz z możliwością

foto: depositphotos.com

wykorzystania dobrych praktyk z tego obszaru w naszym kraju. Obecnie trwa projekt pilotażowy finansowany z funduszy krajowych, który obejmuje wybrane placówki medyczne na terenie całej Polski. Fakt posiadania pierwszych doświadczeń w tym zakresie może być istotnym wkładem w tworzenie międzynarodowej aplikacji projektowej w omawianym konkursie.

Konkursy dla szerokiego grona potencjalnych beneficjentów

Gros konkursów ogłaszanych w ramach Programu Horyzont 2020 zakłada opracowanie i składanie wniosków o finansowanie w międzynarodowych konsorcjach, złożonych z instytucji naukowo-badawczych, ale także uczelni wyższych, a czasem również samorządów oraz przedstawicieli organizacji pozarządowych. Aplikację do konkursu składa w imieniu zespołu międzynarodowego przedstawiciel konsorcjum projektowego. Im bardziej zróżnicowane konsorcjum międzynarodowe, tym większa szansa na ciekawszy pomysł, a w konsekwencji uzyskanie wsparcia finansowego w ramach Programu Horyzont 2020.

MAGDALENA POKRZYCKA-WALCZAK

Rozwijamy turystykę zdrowotną na pograniczu polsko-słowackim

fot. Urząd Miasta
i Gminy Uzdrawiskowej
Muszyna

Program Interreg V-A Polska-Słowacja 2014–2020 wspiera projekt pod nazwą „Uzdrowiska pogranicza polsko-słowackiego jako rozpoznawalny w skali Europy obszary realizacji turystyki zdrowotnej”, współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Dzięki temu projektowi zacieśniona zostanie współpraca partnerów z Polski i Słowacji na rzecz rozwoju miejscowości uzdrowiskowych Doliny Popradu. W 2017 roku rozpoczął się pierwszy etap realizacji tego przedsięwzięcia. W zamierzeniach ma ono przyczynić się do poprawy rozpoznawalności obszaru uzdrowisk Doliny Popradu w całej Europie. Teren ten jest wyjątkowy pod względem turystycznym oraz medyczo-rehabilitacyjnym. Działania w projekcie łączą polskie i słowackie miejscowości uzdrowiskowe ścieżką rowerową, częściowo wybudowaną, a częściowo poprowadzoną po istniejących odcinkach dróg o małym natężeniu ruchu.

Ścieżka rowerowa łączy następujące uzdrowiska obszarów przygranicznych: Krynica-Zdrój–Muszyna–Piwniczna–Szczawnica–Vyšné Ružbachy–Stara Ľubovňa–Ľubovnianske Kúpele–Bardejov–Bardejov Spa.

Krynica-Zdrój, określana mianem perły polskich uzdrowisk, jest największym kurortem w zespole uzdrowisk krynicko-popradzkich. Swoją gwałtowny rozwój zawdzięcza działalności

profesora Józefa Dietla, uznawanego za ojca polskiej balneologii. Jedną z najciekawszych atrakcji miasta są zabytkowe wille. Z miastem związana jest również postać Nikifora Krynickiego – jednego z głównych przedstawicieli prymitywizmu.

Historia Muszyny związana jest z biegnącym wzdłuż doliny Popradu węgierskim szlakiem handlowym. Status uzdrowiska miasto uzyskało w latach 20. XIX wieku. Główne tamtejsze zabytki to: ruiny zamku starostów Państwa Muszyńskiego z XIV wieku, podzamkowy zespół dworski XVIII/XIX, barokowy kościół obronny pw. św. Józefa Oblubieńca z XVII w. z rzeźbami gotyckimi, kapliczki św. Jana Nepomucena i św. Floriana na Rynku z przełomu XVII/XIX wieku oraz Cmentarz Żydowski.

Piwniczna została założona przez Kazimierza Wielkiego, a funkcję uzdrowiska zaczęła pełnić w XIX wieku. Za odkrywcę walorów piwnicznańskich wód uznaje się dr Juliusza Korwina Gąsiorowskiego.

Dynamiczny rozwój Szczawnicy przypada również na XIX wiek, a to za sprawą działalności Józefa Dietla, który nakreślił kierunki rozwoju uzdrowiska.

Vyšné Ružbachy to jedno z najpopularniejszych słowackich uzdrowisk wśród Polaków, a jego główną atrakcją stanowi największe trawertynowe jezioro na Słowacji, które powstało z trawertynowego źródła „Krater”.

Stara Ľubovňa zachwyca interesującą historią i położeniem oraz udostępnionym dla zwiedzających, doskonale zachowanym zamkiem Ľubovňa. Warto tam również odwiedzić kościół pw. św. Michała oraz renesansowy arkadowy Dom Prowincjalny.

Uzdrowisko Ľubovnianske Kúpele zostało założone w XIX wieku. W 1870 roku Alfred Probstner oddał do użytku 13 budynków mieszkalnych. W tej wypoczynkowej miejscowości znajduje się gotycki kościół z barokową dekoracją, naturalne

kąpielisko oraz park leśny, przez który przebiega ścieżka dydaktyczna.

Stare miasto w Bardejovie zostało wpisane na listę światowego dziedzictwa UNESCO.

Uzdrowisko Bardejovské Kúpele słynęło z odwiedzin wysoko urodzonych gości, takich jak chociażby książę Adam Czartoryski i hrabia Ignacy Potocki, austriacki cesarz Józef II czy rosyjski car Aleksander I. W lipcu 1895 roku przez 3 tygodnie przebywała tu również Elżbieta Bawarska, żona cesarza Franciszka Józefa. Była bardzo zadowolona z pobytu oraz kuracji, a z wdzięczności ofiarowała miejscowemu proboszczowi pierścień, który nadal jest eksponowany w ratuszu.

Trasa prowadzi przez cenne i atrakcyjne turystycznie obszary przyrodnicze i krajobrazowe w postaci parków krajobrazowych, narodowych oraz rezerwatów przyrody. Obejmuje także zabytki architektury drewnianej i źródła wód mineralnych. Trasa w wiosce Hniezdne łączy się ze ścieżką, która powstała w ramach projektu „Historyczno-kulturowo-przyrodniczego szlaku wokół Tatr”, także wspartego ze środków Programu Interreg Polska-Słowacja. Wzmacnia to znacząco pozytywny efekt związany z rozwojem transgranicznego ruchu turystycznego. Trasa jest w jednolity sposób oznakowana oraz wyposażona w identyczne elementy małej architektury. Koncepcja takiego jej oznakowania jest wyjątkowa – powstała w wyniku przeprowadzenia konkursu architektonicznego, w ramach którego wybrano propozycję najlepiej wpisującą się w charakter projektu i strukturę obszaru przygranicznego.

Uzupełnieniem budowy oraz oznakowania ścieżek jest aplikacja mobilna Aquavelo, która pozwala zaplanować korzystanie z trasy rowerowej, a także odkryć naturalne krajobrazowe i architektoniczne atrakcje położone wzdłuż, a także wokół trasy. Możliwe jest zaczerpnięcie informacji o przebiegu trasy, parametrach, odległości do najbliższej miejscowości, obecnie mijanej atrakcji turystycznej wraz z jej opisem czy sprawdzenie odległości do najbliższej wypożyczalni. Pełna informacja o poszczególnych odcinkach, ich długości oraz stopniach trudności pozwala kompleksowo zaplanować trasę przejazdu. Aplikacja mobilna obejmuje również elementy związane z profilaktyką zdrowotną, a zalety jazdy jednośladem są nie do zakwestionowania.

Godzina spokojnej jazdy na rowerze pozwala spalić około 500 kcal i to bez większego wysiłku!

fot. depositphotos.com

Według kardiologów jazda na rowerze chroni przed miażdżycą. Wystarczy cztery razy w tygodniu pojeździć przed 30–40 minut, by nie stosując tabletek nie tylko obniżyć poziom złego cholesterolu, ale podwyższyć poziom dobrego. Równy, jednostajny wysiłek sprawia, że zwiększa się pojemność płuc, krew jest dotleniona, a nasze serce lepiej pracuje. Dzięki temu poprawia się ogólna wydolność organizmu. Wzrasta wytrzymałość oraz siła mięśni, szczególnie łydek i ud. Dzięki rowerowym wycieczkom człowiek staje się bardziej odporny na zmęczenie, a do tego dużo lepiej znosi sytuacje stresowe. W dodatku jazda na rowerze daje możliwość obcowania z naturą, wyciszenia się i prawdziwego odprężenia. I co ważne – jest odpowiednim rodzajem ruchu dla każdego, niemal bez ograniczeń.

Na nasze zdrowie pozytywnie wpływa również leczenie w uzdrowiskach. Lekarze balneolodzy (zajmujący się medycyną opartą na naturalnych czynnikach) podkreślają, że chociaż po leczeniu w sanatoriach efekty nie są natychmiastowe, a do zaobserwowania poprawy stanu zdrowia potrzeba czasu, to rezultaty są trwałe i dotyczą całego organizmu, a nie tylko pojedynczych układów oraz narządów człowieka.

Innym atutem jest fakt, że w odróżnieniu od farmakologii nie niesie ono ze sobą żadnego zagrożenia związanego z wystąpieniem powikłań czy niepożądanych skutków ubocznych. Terapia w uzdrowisku nie obciąża organizmu. Daje mu optymalne warunki i stymuluje do wydajniejszej walki z chorobą oraz zwiększa odporność.

Więcej o projekcie można przeczytać na stronie www.aquavelo.eu.

ALEKSANDRA GIERAT
Wspólny Sekretariat Techniczny Programu
Interreg V-A Polska-Słowacja 2014–2020

Dostępność Plus rusza pełną parą

Minął rok od przyjęcia przez rząd do realizacji programu Dostępność Plus. W tym czasie udało się uruchomić pierwsze konkursy, dzięki którym życie osób niepełnosprawnych, seniorów i wszystkich tych, którzy napotykają na problemy w poruszaniu się w przestrzeni publicznej, będzie o wiele łatwiejsze. Swoje plany na lepiej zorganizowaną przestrzeń oraz efektywniejsze zarządzanie przedstawiły już miasta, a niedługo o pieniądze na nowe windy, podjazdy dla osób niepełnosprawnych, a także likwidację innych barier architektonicznych, będą mogły zawalczyć między innymi wspólnoty mieszkaniowe.

To jednak dopiero początek, bo znaczne środki na te cele mają zostać przeznaczone wraz z uruchomieniem Funduszu Dostępności, który przewidziany jest w podpisanej niedawno przez Prezydenta RP Ustawie o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami. Fundusz ten zostanie zasilony środkami z budżetu państwa oraz Solidarnościowego Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych. W perspektywie kolejnych 10 lat ma to być nawet kilkaset milionów złotych.

fot. depositphotos.com

Ustawa z podpisem Prezydenta RP

W sierpniu br. Prezydent RP Andrzej Duda podpisał ustawę (z 19 lipca 2019 r.) o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, która ma przyczynić się do poprawy dostępności podmiotów publicznych.

Za osoby ze szczególnymi potrzebami ustawa uznaje osoby, które ze względu na swoje cechy zewnętrzne lub wewnętrzne, albo ze względu na okoliczności, w których się znajdują, muszą podjąć dodatkowe działania lub zastosować dodatkowe środki w celu przezwyciężenia barier, które uniemożliwiają lub utrudniają im udział w różnych sferach życia na zasadzie równości z innymi osobami. Z kolei **bariery**, według zapisów ustawy, to przeszkody albo ograniczenia architektoniczne, cyfrowe lub informacyjno-komunikacyjne, które uniemożliwiają czy też utrudniają osobom ze szczególnymi potrzebami udział w różnych sferach życia na zasadzie równości z innymi osobami.

Ustawa wprowadza przepisy dotyczące certyfikacji dostępności, dostępu alternatywnego oraz postępowania skargowego w sprawie braku zapewnienia dostępności architektonicznej lub informacyjno-komunikacyjnej. Ponadto tworzy ona Fundusz Dostępności jako państwowy fundusz celowy realizujący zadania w obszarze działań służących zapewnieniu dostępności.

fot. depositphotos.com

Szacuje się, że nawet 30 proc. społeczeństwa może odczuwać trwałe lub czasowe ograniczenia ze względu na niepełnosprawność ruchową, kłopoty ze słuchem i wzrokiem, trudnościami manualnymi czy poznawczymi (jak osoby po udarze czy chorujący na Alzheimera). Niedogodności w tym zakresie mogą odczuwać także kobiety w ciąży, osoby poruszające się z wózkiem dziecięcym, bagażem, a także słabsze fizycznie.

Badanie Mazowieckiego Centrum Polityki Społecznej wykazało, że zaledwie 9 proc. obiektów użyteczności publicznej w powiatach województwa mazowieckiego jest całkowicie dostępnych dla osób z niepełnosprawnościami. Podobnie wypadły wyniki kontroli Najwyższej Izby Kontroli przeprowadzonej w 2012 roku w województwie podlaskim.

Nie lepiej przedstawia się sytuacja w komunikacji publicznej. Organizacje pozarządowe szacują, że około 80 proc. dworców oraz stacji pasażerskich jest niedostosowanych do potrzeb pasażerów z niepełnosprawnościami, seniorów, rodziców poruszających się z wózkami dziecięcymi i wszystkich tych, którzy mają specjalne wymagania w tym zakresie. Brakuje brajlowskich napisów, komunikatów głosowych, pochylni, wind oraz ramp. Problemem jest także ich niska efektywność i wysoka awaryjność.

Sytuacja w tym obszarze jest także zła w placówkach oświatowych. Wyniki kontroli Najwyższej Izby Kontroli z 2018 roku wykazały, że

w połowie ogólnodostępnych jednostek systemu oświaty kształcących uczniów z niepełnosprawnościami nie zapewniono odpowiednich warunków do zaspokojenia ich potrzeb. Zwrócono uwagę między innymi na brak wsparcia ze strony osób dodatkowych (44 proc.), zbyt liczne klasy (44 proc.), brak wykwalifikowanych specjalistów (44 proc.), bariery architektoniczne oraz brak odpowiednich pomieszczeń (31 proc.).

Istotny problem stanowi również wykluczenie cyfrowe osób starszych. Na pytanie „Jak często korzysta Pan/Pani z komputera?” w 2017 roku jedynie 13 proc. seniorów odpowiedziało „codziennie lub prawie codziennie” (dla porównania odsetek ten w przypadku ogółu osób w wieku powyżej 16 lat wynosił 60 proc.). Jeszcze bardziej alarmujące są dane dotyczące posługiwania się Internetem – aż $\frac{2}{3}$ seniorów przyznaje, że z niego nie korzysta.

By zmienić tę nie najlepszą sytuację, rząd przyjął do realizacji program Dostępność Plus – 17 lipca br. minął dokładnie rok od tego wydarzenia. To pierwszy tak kompleksowy program wsparcia dla osób, które w różny sposób odczuwają ograniczenia związane z funkcjonowaniem w przestrzeni publicznej. Jego celem jest zapewnienie swobodnego dostępu do dóbr, usług oraz zwiększenie możliwości udziału w życiu społecznym wskazanych wyżej osób, co może dotyczyć każdego z nas, gdy znajdzie się w podobnej sytuacji.

W wyniku realizacji programu Dostępność Plus do 2025 roku zarówno budynki użyteczności publicznej, jak i mieszkalne mają być dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych. Przeszkolonych zostanie kilkadziesiąt psów asystujących osobom niewidomym. Pracownicy urzędów publicznych, sektora transportu zbiorowego oraz projektujący przestrzenie będą mogli podnieść kwalifikacje zawodowe, aby w swojej pracy w większym stopniu uwzględniać potrzeby osób ze specjalnymi potrzebami. Tysiące beneficjentów skorzysta z pomocy w poszukiwaniu pracy. Sfinansowane zostaną też takie inwestycje jak: zakup autobusów, tramwajów, taboru kolejowego oraz pociągów metra. Powstaną między innymi stacje i przystanki kolejowe zgodne z wymogami odbiorców programu Dostępność Plus.

Dzięki środkom europejskim część z zaplanowanych w ramach Programu działań już jest w trakcie realizacji – powstało między innymi kilka innowacyjnych aplikacji dla osób niepełnosprawnych. Na pozostałe efekty trzeba poczekać do czasu wejścia w życie wspomnianej wcześniej Ustawy o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Dostępność Plus w miastach

Jednym z pierwszych, zakrojonych na szeroką skalę konkursów w ramach programu Dostępność Plus jest **Dostępność Plus w miastach**, czyli konkurs w ramach Programu „Rozwój lokalny”, finansowany ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2014–2021.

Nabór wniosków – ogłoszony 6 maja br. – zakończył się 22 lipca tego roku. Skierowany był do 255 miast wskazanych w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju. Przygotowały one w sumie 213 zarysów projektów, które przedstawiają plany na kompleksowe zarządzanie miastem, zmierzające do poprawy sytuacji mieszkańców w zakresie szeroko pojętej ochrony środowiska, wsparcia lokalnego rynku przedsiębiorczości i oczywiście polityki społecznej. Projekty przewidują również podniesienie poziomu kompetencji, jakości świadczonych usług oraz

odpowiedzialności administracji samorządowej, przyczyniając się do budowania zaufania mieszkańców do władz lokalnych. Z uwagi na fakt, iż jednym z celów Mechanizmu Finansowego EOG i Norweskiego Mechanizmu Finansowego na lata 2014–2021 jest promowanie stosunków dwustronnych, projekty przewidują także wspieranie dwustronnej współpracy z krajami – darczyńcami, tj. Norwegią, Islandią i Liechtensteinem.

W ramach naboru dostępne są ponad 102 mln euro.

Na jeden projekt przewidziano od 3 do 10 mln euro brutto, przy poziomie dofinansowania do 100 proc. kosztów kwalifikowalnych.

Miasta, które zdecydowały się przedstawić swoje zarysy projektów, miały szerokie pole do popisu, bo kosztem kwalifikowalnym może być praktycznie wszystko, co jest uzasadnione celem projektu. Dzięki temu wnioskodawcy mają np. możliwość zakupu środków transportu w postaci autobusów, gdyż nisko- i zeroemisyjny transport publiczny wpisuje się w zakres tematyczny Programu. Jeżeli z potrzeb rozwojowych miasta wynika konieczność wybudowania zakładu leczniczego z drogą dojazdową, to taki wydatek również jest uzasadniony.

Warunkiem złożenia projektu przez miasto było przeprowadzenie rzetelnej analizy występujących na jego terenie problemów. Organizatorzy konkursu zachęcali do skorzystania w tym celu z narzędzia

fot. depositphotos.com

opracowanego przez Związek Miast Polskich – Monitora Rozwoju Lokalnego, za pomocą którego można dokonać analizy porównawczej sytuacji danego miasta na tle innych podobnych samorządów. Zaproponowane w przedstawionych projektach działania miały te problemy rozwiązywać.

W najbliższym czasie przedstawione przez samorządy zarysy projektów poddane zostaną ocenie formalnej, a następnie – ocenie merytorycznej. Zespół ekspertów wybierze 50 z nich, które przejdą do drugiego etapu naboru – przygotowania i złożenia kompletnych propozycji projektów. Wtedy też poznamy listę miast, które otrzymają wsparcie finansowe.

Windy i podjazdy na niski procent

W tym roku (najprawdopodobniej jesienią) ruszy też kolejny program w ramach Dostępności Plus – pilotaż niskooprocentowanych pożyczek na poprawę dostępności budynków dla seniorów, osób z niepełnosprawnościami i innych osób ze specjalnymi potrzebami.

Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju wraz z Bankiem Gospodarstwa Krajowego przeznacza 4 mln zł na likwidację barier architektonicznych w wielorodzinnych budynkach mieszkalnych i budynkach użyteczności publicznej. Środki te zostaną rozdysponowane na niskooprocentowane pożyczki m.in. dla wspólnot mieszkaniowych.

Wkrótce kwota ta ma zwiększyć się wielokrotnie. Minister Inwestycji i Rozwoju Jerzy Kwieciński zapowiedział, że w ciągu najbliższych 5–6 lat tylko ze zwrotu środków europejskich będzie do dyspozycji prawie 120 mln zł.

Pieniądze zostaną przyznane w formie pożyczek, ale z możliwością ich częściowego umorzenia. Pożyczki te będą skierowane głównie do sektora publicznego (na przykład urzędów, szkół, przychodni) oraz spółdzielni i wspólnot mieszkaniowych. Będą mogły o nie zawnieść także szkoły wyższe, jednostki naukowe, instytucje kultury, jak również właściciele wielorodzinnych budynków mieszkalnych. Nie skorzystają z nich jednak osoby prywatne.

Inwestycje poprawiające dostępność, na które będzie można przeznaczyć pieniądze, to na przykład windy w budynkach wielokondygnacyjnych,

fot. depositphotos.com

likwidacja zbędnych schodków, montaż uchwytych i poręczy oraz mechanizmy otwierania drzwi czy okien. Przedsięwzięcia mogą dotyczyć zarówno przebudowy, rozbudowy lub modernizacji budynków, jak i terenów położonych bezpośrednio wokół nich, których zagospodarowanie warunkuje dostęp dla wskazanej grupy docelowej do budynku mieszkaniowego lub użyteczności publicznej.

Pożyczki będą udzielane na atrakcyjnych warunkach, takich jak:

- brak ograniczenia wysokości kwoty (ale w przypadku udzielania przez pośredników finansowych – do 1 mln zł),
- okres kredytowania do 20 lat,
- niskie oprocentowanie – w wysokości 0,15 proc. rocznej stopy,
- brak wymaganego wkładu własnego,
- brak opłat i prowizji,
- możliwość częściowego umorzenia w wysokości do 40 proc. kapitału. Umorzenie zależeć będzie od trzech czynników:
 - a) 10 proc. umorzenia dla każdego budynku wielorodzinnego,
 - b) od 10 do 20 proc. umorzenia w zależności od liczby zamieszkujących dany budynek osób starszych, dzieci, osób z niepełnosprawnościami etc.,
 - c) do 10 proc. umorzenia za położenie nieruchomości na obszarach zagrożonych wykluczeniem społecznym (im więcej osób pobierających świadczenie pielęgnacyjne w danej gminie, tym wyższy poziom umorzenia).

Szczegóły zostaną określone przez Bank Gospodarstwa Krajowego.

DOMINIK KRZYSZTOFOWICZ

Senior brzmi dumnie!

**Na styku granic Polski i Saksonii
seniorzy mogą wiele wspólnie zdziałać**

Łączna wartość dofinansowania dla opisanych poniżej projektów to 4,17 mln zł ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Ich realizacja jest wynikiem wieloletniej kooperacji Karkonoskiej Agencji Rozwoju Regionalnego oraz Międzynarodowego Centrum Spotkań St. Marienthal w Ostritz.

W ostatnich latach gwałtownie wzrasta udział starszego pokolenia w ogólnej liczbie ludności w polsko-saksońskim regionie. Odgrywa ono coraz większą rolę w społeczeństwie. Mimo, iż zarówno po stronie polskiej, jak i saksońskiej seniorzy stają się coraz liczniejszą grupą społeczną, pokolenie to pozostaje wyłączone z aktywnego zajmowania się problematyką przyszłości. Jednocześnie wzrasta liczba osób tej kategorii wiekowej, które chcą zaangażować się dla dobra ogółu w nowe formy działalności społecznej. Co wspólnego mogą mieć ze sobą treningi w szkołach publicznych przygotowujące młodzież do ubiegania się o miejsce pracy, przeprowadzenie alternatywnych projektów przestrzeni mieszkaniowej czy nowa koncepcja Gminnej Rady Seniorów?

Mogą one powstać na bazie pomysłów seniorów. Doświadczenie życiowe, kompetencje, wiedza oraz czas, który seniorzy mają do dyspozycji są szansą i siłą napędową dla zmian społecznych. Osoby starsze jako cenne zasoby w gminach – utopia przyszłości? Bynajmniej. Seniorzy mogą uruchomić impulsy zaangażowania społecznego w gminach. Stąd zrodził się pomysł na modelowy projekt skierowany właśnie do tej grupy.

Przedsięwzięcie pn. „Utworzenie Zespołów Kompetencji Seniorów na niemiecko-polskim pograniczu” to projekt modelowy pozytywnie wpływający na aktywizację seniorów w regionie. Dzięki społecznemu zaangażowaniu trenerów oraz Zespołów Kompetencji Seniorów aktywnie zostały włączone potencjały osób starszych w gminach

we współpracę transgraniczną. Zespoły Kompetencji Seniorów składają się z osób, które brały udział w szeregu szkoleń, spotkań, seminariów oraz wizyt studyjnych. Już sam udział w wydarzeniach był dla uczestników projektów cennym doświadczeniem i świetną okazją do nawiązania kontaktów. Spotkania częściowo odbywały się w grupach dwunarodowych. Po zakończeniu projektu uczestnicy chcą nadal być aktywni, działać na rzecz lokalnych społeczności, dzielić się wiedzą, poznawać ludzi i nowe miejsca.

Projekt zakończył się pełnym sukcesem, a niedawno nastąpiła jego kontynuacja w postaci transgranicznej inicjatywy pn. „Aktywni seniorzy! Transgraniczny marketing oferty instytucji kultury, turystyki, edukacji i opieki zdrowotnej w polsko-saksońskim regionie przygranicznym poprzez wolontariat”. Osoby starsze zainteresowane wzmocnieniem kompetencji interkulturowych i cyfrowych mają okazję do zdobycia kompetencji ambasadora-wolontariusza instytucji kraju sąsiedniego. Przeszkoleni ambasadorzy połączą swoje działania w ramach najbliższego

otoczenia instytucjonalnego: organizacji pożytku publicznego, Uniwersytetów Trzeciego Wieku, Gminnych Rad Seniora, Klubów Seniora, we wspólnotach lokalnych, w tym działających przy kościołach i związkach wyznaniowych, różnorodnych towarzystwach społeczno-kulturalnych, wśród których będą promować ofertę instytucji kraju sąsiada. Zadania z zakresu promocji i marketingu seniorzy-ambasadorzy będą wykonywać jako wolontariusze w formach wypracowanych i poznanych na wspólnych warsztatach. Efektem projektu będzie też opracowanie przewodnika turystycznego dla seniorów na temat instytucji działających na wspólnym pograniczu.

Jesień życia na pograniczu może być zatem pasjonująca, pełna zajęć i aktywności. Wystarczy czasem opuścić domowe zacisze, spotkać się z innymi, podzielić się swoją wiedzą oraz doświadczeniem. Warto skorzystać z form rozwoju, otworzyć się na kraj sąsiada i czerpać radość z życia.

KATARZYNA KRAWCZYŃSKA
Wspólny Sekretariat PL-SN 2014–2020

Program Współpracy INTERREG Polska-Saksonia 2014–2020 realizowany jest po stronie polskiej na terenie podregionu jeleniogórskiego w województwie dolnośląskim oraz powiatu żarskiego w województwie lubuskim, a po stronie niemieckiej – na terenie dwóch powiatów Kraju Związkowego Saksonia (Görlitz i Bautzen). Budżet Programu wynosi 70 mln Euro ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Celem Programu jest pogłębienie współpracy dla przezwyciężania barier rozwojowych na pograniczu polsko-saksońskim.

Integracja społeczna osób z niepełnosprawnościami

fol. Projekt South Coast Baltic

Unia Europejska i jej społeczność czerpie ogromne korzyści z zaangażowania oraz działań osób z niepełnosprawnościami. Ludzie ci na co dzień stają w obliczu poważnych wyzwań i barier, które ograniczają ich aktywną integrację oraz pełny udział w życiu społecznym. Dostępność, uczestnictwo oraz równość – to trzy z ośmiu priorytetowych obszarów „Europejskiej strategii w sprawie niepełnosprawności na lata 2010–2020”. Te trzy obszary mają na celu udostępnienie towarów i usług osobom niepełnosprawnym, umożliwienie im korzystania ze wszystkich przywilejów wynikających z obywatelstwa w Unii oraz zwalczanie dyskryminacji i promowanie równych szans. Ciągłe doskonalenie w tym zakresie umożliwi pełne zaangażowanie 80 mln osób niepełnosprawnych mieszkających w Unii Europejskiej. Program INTERREG Południowy Bałtyk włącza strategię w sprawie niepełnosprawności do swoich działań, a współpracujące ze sobą kraje Południowego Bałtyku pomagają opracowywać i wdrażać projekty służące realizacji tych celów.

Dwa projekty programu INTERREG Południowy Bałtyk, które warto wyróżnić w odniesieniu do ich prac nad dostępnością i integracją w sprawie

niepełnosprawności, to „Baltic For All” i „South Coast Baltic”.

„Baltic For All” to projekt partnerów z Niemiec, Litwy i Polski służący zwiększeniu wykwalifikowanej siły roboczej w sektorach gospodarki morskiej w regionie Południowego Bałtyku. Osoby młode oraz z niepełnosprawnościami mają możliwość zdobycia kwalifikacji zawodowych, a potem stabilnego zatrudnienia w obszarze nauczania sportów wodnych osób niepełnosprawnych. Przedsięwzięcie dotyczy żeglarstwa, wind- i kitesurfingu. Pomysł na projekt narodził się, gdy partnerzy zidentyfikowali wspólny problem, z którym się borykają – bezrobocie wśród osób niepełnosprawnych oraz osób młodych. W czasie prac nad tą inicjatywą wskaźnik aktywności zawodowej wśród niepełnosprawnych w Polsce był na poziomie zaledwie 26,8 proc., zaś na Litwie wynosił 46,5 proc. Partnerzy projektu zidentyfikowali również niszę na rynku pracy w postaci braku certyfikowanych instruktorów sportów wodnych kształconych w zakresie nauczania osób niepełnosprawnych. Jej wypełnienie to ważny krok w walce z problemem bezrobocia i może przyczynić się do popularyzacji podobnych inicjatyw w przyszłości.

Wyjątkowości tego przedsięwzięcia można się także dopatrzeć we współpracy między partnerami z trzech wymienionych powyżej krajów, która ma swój innowacyjny wymiar. Po pierwsze, stworzono innowacyjny produkt – certyfikowane programy treningowe sportów wodnych dla osób niepełnosprawnych. Projekt wdrażany był w sposób innowacyjny, jako że w jego ramach opracowano narzędzie w postaci platformy e-learningowej dla trenerów żeglarstwa, windsurfingu oraz kitesurfingu. Platforma ta odpowiada współczesnym trendom w nauczaniu, takim jak: indywidualne podejście do nauczania, grywalizacja, czy mikro learning, jednocześnie promując walory turystyczne regionu. Zapewnia nieograniczony dostęp do wiedzy, a co za tym idzie aktywną obecność na rynku turystycznym wykwalifikowanych pracowników.

Kolejnym projektem INTERREG Południowy Bałtyk pomagającym w aktywizacji i zwiększaniu uczestnictwa osób niepełnosprawnych w gospodarce jest „South Coast Baltic”. Ma on na celu przyciągnięcie większej liczby żeglarzy odwiedzających południowo-wschodnią część obszaru Południowego Bałtyku (Pomorze Przednie w Niemczech, Zachodniopomorskie i Pomorskie w Polsce, Obwód Kaliningradzki w Rosji, Region Kłajpedy na Litwie i Bornholm w Danii). Region, w ramach którego realizowany jest omawiany projekt obejmuje obszar wynoszący około 300 mil morskich z zachodu na wschód, dzięki czemu można go zwiedzić żeglując w ciągu 2–3 tygodni. To sprawia, że ten teren jest także atrakcyjnym miejscem do podróżowania jachtami, zwłaszcza że żeglarze mogą odwiedzać wybrzeża wszystkich regionów uczestniczących w projekcie. Dzięki różnorodności geograficznej „South Coast Baltic” jest przykładem działania turystycznego na obszarze Południowego Bałtyku o autentycznym i oczywistym charakterze transgranicznym. Jednym z głównych założeń tego przedsięwzięcia jest także zwiększenie liczby żeglarzy gościnnych o 20 proc. do 2019 roku oraz ustabilizowanie na wysokim poziomie liczby wizyt w długoterminowej perspektywie.

Istotą wsparcia udzielanego osobom niepełnosprawnym, ale także osobom starszym, jest zaproponowanie nowych rodzajów usług i udogodnień w postaci: łatwego dostępu do miejsca cumowania, pomocy przy cumowaniu czy możliwość uzyskania pomocy przez telefon. W ramach inicjatywy „easy boating for everybody” (tj. łatwa żegluga dla każdego) dostępne są łazienki dla rodzin i osób starszych, wózek pomagający przy

foto: depositphotos

załadunku i rozładunku, a także defibrylator. Partnerzy projektu uznali, że podróżowanie łódką jest także zajęciem rekreacyjnym wymagającym wysiłku, a żeglarze potrzebują coraz większego wsparcia i wygody. Największą grupę osób podróżujących po regionie Południowego Bałtyku stanowią niemieccy żeglarze. Biorąc pod uwagę zmiany demograficzne, jest to kategoria osób coraz starszych i mniej sprawnych ruchowo, co również zwiększa zapotrzebowanie na usługi specjalne. Pojawił się zatem pomysł projektu, w ramach którego powstają cztery porty o charakterze pilotażowym: Baltic Sea Resort w Kröslin, NorthEast Marina Szczecin, Marina Darłowo i Small Boat Harbour w Śilutė. Będą one oferować różne udogodnienia oraz usługi, a otrzymane zwrotne informacje pozwolą na opracowanie i zmianę wytycznych. Planowane jest także udzielanie wsparcia innym portom w obszarze opracowywania podobnych rozwiązań dla tej grupy odbiorców.

Założenia opisanych projektów realizowanych w ramach Programu INTERREG Południowy Bałtyk są zbieżne z „Europejską strategią w sprawie niepełnosprawności 2010–2020” i stanowią ważny krok w obszarze rozwiązań służących osobom niepełnosprawnym. Pomoc w tym zakresie dotyczy w szczególności ich integracji z otoczeniem, uczestnictwa w życiu społecznym oraz wsparcia w pokonywaniu barier. Przedsięwzięcia są dobrym przykładem skutecznego planowania oraz wdrażania rozwiązań, które pomagają osobom niepełnosprawnym. Promują także pozytywne spojrzenie na ludzkie niepełnosprawności.

MARTIN ADAMSKI
Wspólny Sekretariat Programu
Interreg Południowy Bałtyk

KALENDARZ WYDARZEŃ 2019 (IX–XII)

Centrum Projektów Europejskich

WYDARZENIE	MIASTO	TERMIN
XXIX Forum Ekonomiczne w Krynicy (Centralny Punkt Informacyjny Funduszy Europejskich oraz Programy: Polska-Białoruś-Ukraina; Polska-Rosja; Polska-Słowacja; Polska-Saksonia; Południowy Bałtyk)	Krynica-Zdrój	3–5 września
Piknik Europejski (Centralny Punkt Informacyjny Funduszy Europejskich)	Warszawa	7 września
Wydarzenie Roczne Programu Interreg Polska-Słowacja	Krynica-Zdrój	7–8 września
XVII Ogólnopolski Zjazd Socjologiczny „Regiony transgraniczne. W poszukiwaniu spójności społecznej” (Program Polska-Rosja) „(De/Re)konstruowanie granic w Europie w dobie kryzysów – głosy socjologów i praktyków” (Program Polska-Saksonia)	Wrocław	11–14 września
Finał Konkursu Edukacyjnego dla Szkół w ramach Programu Polska-Białoruś-Ukraina (Europejski Dzień Współpracy)	Rzeszów	11–14 września
XII Europejskie Forum Gospodarcze – Łódzkie (Instytucja Pośrednicząca POWER, Działanie 4.3 Współpraca ponadnarodowa)	Łódź	16–17 września
Uroczyste podpisanie Memorandum o współpracy pomiędzy Słowacją, Polską i Czechami (Program Polska-Słowacja oraz Czechy-Polska)	Jasna (Słowacja)	16–17 września
Transgraniczny rajd rowerowy „Polska-Rosja” z okazji Europejskiego Dnia Współpracy	Giżycko–Gołdap–Oziorsk	19–21 września
Europejski Dzień Współpracy w ramach Programu Południowy Bałtyk	Gdynia	19–21 września
Kongres Inicjatyw Europy Wschodniej (Program Polska-Białoruś-Ukraina)	Lublin	23–24 września
Wydarzenie Roczne Programu Interreg Południowy Bałtyk	Ostróda	24–25 września
VI Wschodni Kongres Gospodarczy (Program Polska-Białoruś-Ukraina)	Białystok	25–26 września
Rajd rowerowy Tour de Interreg (Program Polska-Saksonia)	wzdłuż granicy polsko-niemieckiej	26–30 września
Mecz dla przyszłości: Pogoń Lwów – Program Polska-Białoruś-Ukraina (Europejski Dzień Współpracy)	Lwów (Ukraina)	27 września
Dni Otwarte dla Młodzieży w Programie Polska-Białoruś-Ukraina (Europejski Dzień Współpracy)	Brześć (Białoruś)	28 września

WYDARZENIE	MIASTO	TERMIN
Europejski Tydzień Regionów i Miast (Program Południowy Bałtyk)	Bruksela (Belgia)	7–10 października
Międzynarodowe Forum Ekonomiczne (Program Polska-Białoruś-Ukraina)	Mińsk (Białoruś)	17–18 października
Międzynarodowa Konferencja Naukowa Programu Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina 2014–2020	Użhorod (Ukraina)	24–25 października
Wydarzenie Klastra północnego podczas Kongresu Władz Lokalnych i Regionalnych Rady Europy (Program Polska-Rosja)	Strasburg (Francja)	29–31 października
Konferencja Centrum Projektów Europejskich „Europa Rodzin – 15 lat Polski w Unii Europejskiej”	Warszawa	7–8 listopada
XII Forum Turystyczne Morza Bałtyckiego (Program Południowy Bałtyk)	Bruksela (Belgia)	13 listopada

Międzynarodowa konferencja naukowa PBU w Użhorodzie

W dniach 23–25 października 2019 roku w Użhorodzie odbędzie się już po raz trzeci międzynarodowa konferencja naukowa zatytułowana „Bezpieczeństwo transgraniczne w regionach objętych wsparciem Programu Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina”, którą organizuje Program we współpracy z Uniwersytetem Narodowym w Użhorodzie.

Pierwsza międzynarodowa konferencja naukowa zatytułowana „Aktualne problemy społeczno-ekonomiczne polsko-ukraińskiej współpracy transgranicznej” odbyła się w dniach 15–17 listopada 2017 roku w Rzeszowie i we Lwowie, we współpracy z Uniwersytetem Rzeszowskim oraz Uniwersytetem Lwowskim. Naukowcy i praktycy dyskutowali wówczas o wyzwaniach społecznych w dziedzinie polsko-ukraińskiej współpracy transgranicznej, strategii ekonomicznej rozwoju Euroregionu Karpackiego, dziedzictwie historycznym w kontekście harmonizacji stosunków polsko-ukraińskich, bezpieczeństwie społecznym (zagrożeniach, profilaktyce i regulacjach), polsko-ukraińskiej współpracy gospodarczej oraz bezpieczeństwie granic.

Druga międzynarodowa konferencja naukowa zatytułowana „Dziedzictwo transgraniczne jako podstawa współpracy polsko-białorusko-ukraińskiej” odbyła się w dniach 14–16 listopada

2018 roku w Ivano Frankivsku, we współpracy z Podkarpackim Uniwersytetem Narodowym im. Wasyla Stefanyka. Podczas sesji plenarnej oraz dyskusji w trzech sekcjach naukowcy z Polski, Białorusi i Ukrainy omawiali zagadnienia bezpośrednio związane z zachowaniem dziedzictwa przyrodniczego ponad granicami, promowaniem niematerialnego dziedzictwa kulturowego oraz dziedzictwem jako szansą dla wspólnego rozwoju.

Tegoroczna, trzecia międzynarodowa konferencja naukowa zatytułowana „Bezpieczeństwo transgraniczne w regionach objętych wsparciem Programu Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina” odbędzie się w dniach 23–25 października 2019 roku w Użhorodzie, we współpracy z miejscowym Uniwersytetem Narodowym i będzie poświęcona jednej z bardzo ważnych kwestii w regionach przygranicznych – bezpieczeństwu transgranicznemu. Bezpieczeństwo transgraniczne to stan (proces), który jest efektem całości przedsięwzięć zmierzających do zapewnienia bezpieczeństwa: fizycznego i technicznego, społecznego, zdrowotnego, ekonomicznego oraz ekologicznego na terenach przygranicznych rejonów co najmniej dwóch państw.

Więcej informacji na: pbu2020.eu

DR LESZEK BULLER

RODO w pytaniach – kontynuacja...

Rozmowa z **Grzegorzem Abgarowiczem** – Inspektorem Ochrony Danych w Centrum Projektów Europejskich, trenerem kursów dla Inspektorów Ochrony Danych, ekspertem w dziedzinie bezpieczeństwa organizacji (w tym bezpieczeństwa informacji, zarządzania ryzykiem i ciągłością działania), autorem licznych publikacji w tym zakresie oraz pracownikiem naukowo-dydaktycznym Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

Naszą ostatnią rozmowę skończyliśmy na próbie wskazania, czym są dane osobowe i jak je rozpoznać. Z tego, co Pan powiedział, wynika, że nie jest to wcale takie proste.

Tak, to prawda. A to dopiero początek. Dopiero poprawna i właściwa identyfikacja danych pozwala nam na zarządzanie nimi na odpowiednim poziomie.

Jakie są podstawowe informacje z zakresu funkcjonowania systemu ochrony danych osobowych, o których powinniśmy mieć świadomość?

Kiedy poruszamy problematykę danych osobowych i podstawowych informacji, jakie powinniśmy znać, należy mieć świadomość dwóch perspektyw w tym zakresie. Pierwsza z nich to oczywiście osoba, której dane są przetwarzane w RODO, określana jako **podmiot danych**, natomiast druga to podmiot przetwarzający te dane, czyli **administrator**. Przy czym, pierwsza strona ma przede wszystkim prawa, a druga obowiązki.

Skoncentrujmy się zatem na obowiązkach jakie RODO stawia przed administratorami?

Jest ich sporo. Postaram się wskazać te najważniejsze wynikające z RODO, ale chciałbym zacząć od czegoś innego, bo wydaje mi się to ważne. Chciałbym uświadomić czytelnikom, że przetwarzanie danych opiera się na pewnym celowym kontrakcie dwóch stron. Jedna, która dysponuje swoimi danymi, przekazuje je drugiej stronie, wierząc, że ta będzie postępować z nimi zgodnie z prawem i w sposób gwarantujący ich bezpieczeństwo. Mówię o tym, ponieważ pierwszym obowiązkiem administratora jest nie zawieść zaufania, którym został obdarzony. Wszystkie inne wynikają z niego.

Jakie one są?

Pierwszy to oczywiście generalny obowiązek zabezpieczenia przetwarzania danych osobowych. Należy przy tym pamiętać, że RODO technologicznie jest neutralne. Nie znajdziemy w nim konkretnych, koniecznych do wprowadzenia zabezpieczeń. RODO wskazuje, że powinny one wynikać z oceny ryzyka i odpowiadać na obecne zagrożenia. Drugi obowiązek wynika z konieczności respektowania zasad przetwarzania: ochrony danych w fazie projektowania, gromadzenia wyłącznie danych niezbędnych do osiągnięcia celu i przetwarzania ich wyłącznie do momentu jego osiągnięcia, legalnego i zgodnego z prawem przetwarzania, celowości i adekwatności przetwarzania danych do celu. I ostatnia bardzo ważna – to zasada rozliczalności, która pozwala na wykazanie np. kontroli zgodności przetwarzania z prawem. Oczywiście każda z tych zasad wymagałaby szczegółowego omówienia, na co niestety nie mamy tutaj czasu.

Mamy swoje ograniczenia, ale proszę o wyjaśnienie zasady ochrony danych w fazie projektowania. Ona z wszystkich tutaj wskazanych brzmi chyba najmniej zrozumiale.

To nowa zasada, która obowiązuje od momentu wejścia RODO w życie. Jak wskazuje doświadczenie taka, z którą administratorzy mają najczęściej kłopotów. Zobowiązuje ona administratora do zaplanowania przyszłego procesu przetwarzania oraz przygotowania adekwatnych do zastosowania zabezpieczeń jeszcze przed jego rozpoczęciem. Co więcej cały ten proces, zgodnie z zasadą rozliczalności, powinien zostać zarejestrowany, a w przypadku kontroli stworzona dokumentacja powinna wykazać, że jest on realizowany w całości zgodnie z prawem.

Jakie inne obowiązki ciążyą na administratorze?

Ważnym obowiązkiem jest na pewno respektowanie praw podmiotów danych, tj. prawo do dostępu do swoich danych, prawo ich sprostowania, usunięcia, przenoszenia, ograniczenia przetwarzania, zgłoszenie sprzeciwu wobec ich przetwarzania oraz niepodlegania decyzjom opartym wyłącznie na zautomatyzowanym przetwarzaniu. Wszystkie te prawa przysługują każdemu z nas i każdy administrator jest zobligowany w ciągu 30 dni na nasze żądanie je wypełnić. Oczywiście należy zastrzec, że nie ze wszystkich tych praw i nie w każdej sytuacji można skorzystać. Tutaj RODO dość precyzyjnie wskazuje te okoliczności.

Z czego wynikają ograniczenia w korzystaniu ze swoich praw?

Przed wszystkim wynikają one z potrzeby zabezpieczenia interesów administratora, ale i zdrowego rozsądku. Proszę sobie wyobrazić sytuację, w której ktoś wziąłby kredyt w banku, zaś na drugi dzień zażądałby usunięcia swoich danych. Podobne ograniczenia dotyczą również np. danych dotyczących zdrowia.

Jeszcze jakieś obowiązki RODO nakłada?

Tak. Jak wspomniałem wcześniej, tych obowiązków jest naprawdę dużo. Jako kolejne należy wskazać konieczność poinformowania każdej osoby, której dane przetwarzamy, o tym w jaki sposób to robimy poprzez umożliwienie jej zapoznania się z informacjami, tj. kto jest administratorem, jaki jest cel, podstawa prawna i czas przetwarzania, komu informacje o nas są przekazywane, w tym także czy są przekazywane poza Europejski Obszar Gospodarczy, czy dane są profilowane i czy w oparciu o to profilowanie podejmowane są w stosunku do nas decyzje oraz oczywiście jakie. Dalsze obowiązki to: prowadzenie rejestrów kategorii i czynności przetwarzania w podmiotach zatrudniających więcej niż 250 osób, współpraca z organem nadzorczym, którym w Polsce jest Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych. W tym przypadku mówimy na przykład o konieczności zgłaszania Prezesowi UODO incydentów naruszeń bezpieczeństwa danych w ciągu 72 godzin od jego zauważenia. Obowiązkiem, który wiąże się bezpośrednio z zarządzaniem incydem, jest konieczność poinformowania o tym fakcie osób, których dane zostały objęte naruszeniem.

OBOWIĄZKI ADMINISTRATORA DANYCH OSOBOWYCH:

- obowiązek zabezpieczenia przetwarzania danych osobowych
- konieczności respektowania zasad przetwarzania
- zasada rozliczalności
- respektowanie praw podmiotów danych osobowych
- konieczność poinformowania każdej osoby, której dane przetwarzamy, o tym w jaki sposób to robimy poprzez umożliwienie jej zapoznania się z informacjami
- zagwarantowanie bezpieczeństwa danych osobowych przy powierzaniu ich innemu podmiotowi
- powołanie Inspektora Ochrony Danych (wybrane podmioty)

Naruszenie? Incydent? Co to takiego?

Zgodnie z definicją zawartą w art. 4 RODO, za incydent uważa się naruszenie bezpieczeństwa, które prowadzi do przypadkowego lub niezgodnego z prawem zniszczenia, utracenia, zmodyfikowania, nieuprawnionego ujawnienia danych osobowych przesyłanych, przechowywanych lub w inny sposób przetwarzanych przez administratora. Oczywiście nie wszystkie naruszenia wymagają zgłoszenia do Urzędu Ochrony Danych Osobowych czy powiadomienia osób, których on dotyczy. Każdorazowo należy taką możliwość jednak rozważyć i zweryfikować, czy incydent nie będzie skutkował naruszeniem praw lub wolności osób fizycznych.

Rzeczywiście szeroki jest wachlarz zadań, jakie RODO nakłada na administratora.

Czy jeszcze któryś z nich warto omówić?

Myślę, że warto tutaj wspomnieć jeszcze o dwóch obowiązkach. Pierwszy z nich to zagwarantowanie bezpieczeństwa danych osobowych, kiedy powierzamy je innemu podmiotowi. Z taką sytuacją mamy do czynienia bardzo często, kiedy na przykład przechowujemy dane w tzw. „chmurze” lub zlecamy na zewnątrz obsługę kadrowo-płacową. Wtedy powinniśmy zawrzeć z takim podmiotem umowę powierzenia, w której dokładnie określimy zasady, na których podmiot ten może przetwarzać dane. I ostatnim obowiązkiem jest, w przypadku niektórych administratorów, powołanie Inspektora Ochrony Danych.

O roli Inspektora Ochrony Danych (IOD) oraz o prawach osób, których dane są przetwarzane porozmawiamy w kolejnej odsłonie naszego cyklu.

ALEKSANDRA OBARSKA

Wydział Informacji Funduszy Europejskich
Centrum Projektów Europejskich

Punkty Informacyjne Funduszy Europejskich

Usługi PIFE

**Diagnoza
pomysłu**

**Wskazanie źródeł
wsparcia z FE**

**Konsultacje na etapie
przygotowania wniosku**

**Konsultacje na etapie
realizacji projektu**

**Szkolenia
na temat FE**

**Spotkania
informacyjne**

73

**punkty
informacyjne**

318 639

**konsultacji
w 2018 roku**

Centralny Punkt Informacyjny (Warszawa)

Główne Punkty Informacyjne

(Białystok, Bydgoszcz, Gdańsk, Katowice, Kielce, Kraków,
Lublin, Łódź, Olsztyn, Opole, Poznań, Rzeszów, Szczecin,
Toruń, Warszawa, Wrocław, Zielona Góra)

Lokalne oraz Mobilne Punkty Informacyjne (w całej Polsce)

Konsultacje

telefoniczne

e-mailowe

pisemne

bezpośrednie

Zapytaj

o Fundusze Europejskie

Znajdź najbliższy
Punkt Informacyjny na

www.FunduszeEuropejskie.gov.pl/punkty

Bezpłatne konsultacje

Konsultacje indywidualne u klienta
(po uzgodnieniu z PIFE)

w Centrum

„w Centrum – Magazyn Projektów Europejskich” to kwartalnik wydawany przez jednostkę budżetową Centrum Projektów Europejskich w celu popularyzacji wiedzy o Funduszach Europejskich (FE) oraz o projektach współfinansowanych ze środków unijnych. Intencją wydawcy jest integrowanie wiedzy o dostępnych FE, które leżą w gestii różnych instytucji i dostarczanie kompleksowych informacji potencjalnym wnioskodawcom oraz innym odbiorcom.

Redakcja

Magdalena Majewska, Aleksandra Obarska, Andrzej Słodki, Agnieszka Wojda, Centralny Punkt Informacyjny Funduszy Europejskich.

Redakcja współpracuje także z autorami zewnętrznymi.

Zapraszamy do zgłaszania propozycji tematów, które Państwa zdaniem warto opisać szczegółowo w kolejnych wydaniach magazynu.

Kontakt

redakcja@cpe.gov.pl
Centrum Projektów Europejskich
ul. Domaniewska 39a
02-672 Warszawa
www.cpe.gov.pl
www.FunduszeEuropejskie.gov.pl

Publikacja współfinansowana jest ze środków Funduszu Spójności z Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014–2020.

Informacje podawane w magazynie „w Centrum” nie stanowią oficjalnego stanowiska Instytucji Zarządzających, Pośredniczących i Wdrażających poszczególne Programy Operacyjne i nie mogą stanowić podstawy do formułowania jakichkolwiek roszczeń. Nie stanowią także oferty w rozumieniu prawa polskiego. Redakcja „w Centrum” nie odpowiada za błędną interpretację udzielonych informacji, ani za skutki czynności podjętych na ich podstawie.

Egzemplarz bezpłatny
Nakład: 2500 egz.

Zdjęcie na okładce

SergeyNivens (depositphotos)

Opracowanie graficzne i skład

Tomasz Stefaniak

Druk

ZAPOL Sobczyk Spółka Jawna
al. Piastów 42, 71-062 Szczecin
tel. +48 91 435 19 00
www.zapol.com.pl

CENTRUM PROJEKTÓW
EUROPEJSKICH

www.FunduszeEuropejskie.gov.pl

**Punkt
Informacyjny**
Fundusze Europejskie

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

